

NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER

225

ÅRSRAPPORT 2019

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider

INNHALDSFORTEGNELSE

1	STYRETS BERETNING	4
2	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	6
	VIRKSOMHETEN OG SAMFUNNSOPPDRAGET	6
	Formål	6
	Visjon og verdier	6
	Faglig tilnærming	7
	Samarbeid	7
	Langtidsplan 2018-2022 (30)	7
	ORGANISASJON OG LEDELSE	8
	UTVALGTE HOVEDTALL	9
3	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	12
	SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK	12
	OVERORDNET MÅL 1	18
	Prioriteringer - delmål for 2019	18
	Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2019	18
	OVERORDNET MÅL 2	22
	Prioriteringer - delmål for 2019	22
	Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2019	22
	OVERORDNET MÅL 3	26
	Prioriteringer - delmål for 2019	26
	Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2019	26
	OVERORDNET MÅL 4	30
	Prioriteringer - delmål for 2019	30
	Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2019	30
4	STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	36
	Vurdering av styring og kontroll	36
	HMS	36
	Personal- og organisasjonsmessige forhold	37
	Likestilling	38
	Samfunnssikkerhet og beredskap	40
	Fellesføringer.....	40
	Revisjon	41
5	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	42
6	ÅRSREGNSKAP	44
	Ledelseskommentarer årsregnskap 2019	44
	Prinsippnote til årsregnskapet	46
	Oppstilling av rapporter	47

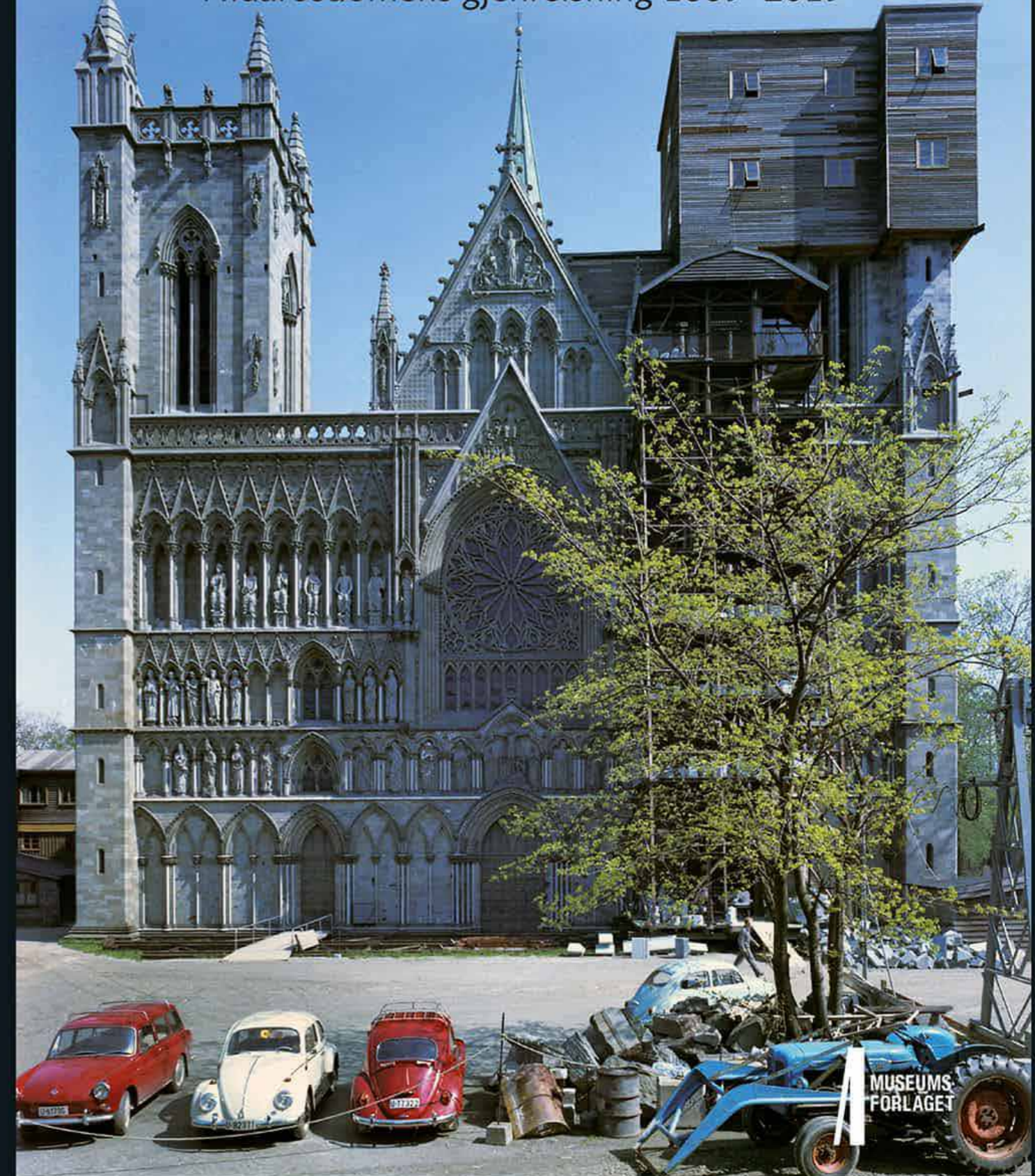
FOTO: s 4 TYD, s 14 Adresseavisen/ Rune Petter Ness, s 23-24 Angel Menargues, s 28 Tibe, s 34 Helmet, s 52 Carl-Erik Eriksson. Når annet ikke nevnt, Henning Grøtt/NDR Arkiv.

REDAKTØR: Wenche O. Bergheim-Evensen/NDR. LAYOUT: Tone Harbakk/NDR.

Øystein Ekroll (red.)

KATEDRALBYGGERNE

Nidarosdomens gjenreisning 1869-2019

NDRs jubileumsbok med tittelen «Katedralbyggerne – Nidarosdomens gjenreisning 1869-2019» ble lansert 23. mai og fikk terningkast 5 i Adresseavisen.

MANGFOLDIG MARKERING AV NDRS 150 ÅRS JUBILEUM, EUROPEISK STEINHUGGERFESTIVAL, NY LANGTIDSPLAN FOR PILEGRIMSSATSINGEN, TOTALREVIDERING AV PLANVERK FOR KRISEBEREDSKAP OG INTERNKONTROLL OG UNESCO-SØKNAD FREMMET - dette er noen av høydepunktene og områdene vi har hatt fokus på i den samlede virksomheten i Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) i 2019, og vi kan rapportere om et år med god måloppnåelse på mange felt.

Innenfor sikring, vedlikehold og restaurering av Nidarosdomen og Erkebispegården har vi til en viss grad nådd de konkrete restaureringsmål. Vi kom ikke helt i mål mht. antall murte skift på Kongeinngangen, videre er det forsinkelser i arbeidet på større tiltak som Artilleribygget og ny belysning Nidaros domkirke. Disse tiltakene har også vært de mest ressurskrevende i året som gikk. Forsinkelsene skyldes ulike årsaker, bl.a. arbeidenes kompleksitet, manglende finansiering og omfang av eksterne oppdrag.

Når det gjelder å opprettholde og videreutvikle NDRs posisjon som Nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein (NKS), er det full måloppnåelse gjennom innpass i større langsiktige restaureringsoppdrag og en meget vellykket europeisk steinhuggerfestival.

For NDRs ivaretagelse av den statlige pilegrimssatsingen under Kulturdepartementets arbeidsområde, er alle mål nådd. For 2019 vil vi trekke frem arbeidet med ferdigstilling av ny langtidsplan for pilegrimssatsingen og ny digital plattform for pilegrimsleden. Videre jobbes det kontinuerlig med å bygge gode samarbeidsrelasjoner regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Det er god måloppnåelse innen formidling av Nidarosdomen og Erkebispegårdens historie til publikum. På tross av dette er det totalt sett en realnedgang i billettsalget for 2019, en generell tendens som NDR deler med landets museer forøvrig. Av større ressurskrevende tiltak som er gjennomført fremheves et bredt antall arrangementer og prosjekter ifm NDRs 150 års jubileum i 2019. Jubileet har pågått gjennom

hele året med bred involvering i organisasjonen. Herunder nevnes bl.a. jubileumsutstilling på Vestfrontplassen, jubileumsboken «Katedralbyggerne – Nidarosdomens gjenreisning 1869-2019», produksjon av dokumentarfilm som ble vist på NRK1 1. juledag og et større festarrangement på selve jubileumsdagen 19. juli 2019 hvor kulturministeren og eksterne samarbeidspartnere deltok på markeringen sammen med NDR.

NDR har i 2019 lagt ned mye ressurser, gjennom bred involvering, i en totalrevidering av internkontrollhåndboken med særskilt fokus på planverk knyttet til kriseberedskap. Mest omfattende var utarbeidelsen av ny plan for restverdiredning, som ble ytterligere aktualisert etter brannen i Notre Dame. Internkontrollhåndboken har blitt presentert for to avdelinger i Kulturdepartementet, mens plan for restverdiredning ble lagt frem for Norges brannmestere da disse var samlet i Trondheim.

I 2019 er det og fremmet en internasjonal søknad til UNESCO på vegne av bygghytter i flere land, inkl. Norge med NDRs bygghytte, om å bli innskrevet på listen over god bevaringspraksis av immateriell kulturarv. Denne antas å bli behandlet i løpet av 2020.

Trondheim, februar 2020

Anne Kathrine Slungård
Styreleder

Bjørgvin Thorsteinsson
Direktør

2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

VIRKSOMHETEN OG SAMFUNNSOPPDRAGET

FORMÅL

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) er et statlig forvaltningsorgan med oppgave å forvalte Nidaros Domkirke og Erkebispegården slik at disse bevares, utvikles og formidles som levende kulturminner og kirkelige byggverk. Forvaltningen skal foregå i samarbeid med brukerne, de berørte kirkelige instanser og antikvariske myndigheter. NDR skal og ivareta og utvikle den statlige pilegrims-satsingen i samarbeid med de regionale pilegrims-sentre og lokalt næringsliv.

Tildelingsbrevet for 2019 har fire overordnede mål:

- Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper.
- NDR skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.
- Pilegrimssatsingen skal bidra til verdiskapning og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. Den skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpen og inkluderende for mennesker med ulik tro, kultur og tradisjon.
- Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper.

VISJON OG VERDIER

NDR's visjon er å arbeide for at Nidarosdomen og Erkebispegården sammen med Pilegrimsledene beholder og utvikler sin relevans som nasjonale kulturminner og historiske objekter i et moderne samfunn. Dette innebærer en helhetlig tilnærming som tar opp i seg både veien og målet, hhv pilegrimsledene og det nasjonale, symbolske og hellige sentrum, og kan sammenfattes i mottoet: «til Nidaros – veien og målet!»

For å løse vårt samfunnsoppdrag har vi følgende verdier som rettledning for vårt arbeid og de beslutninger vi tar:

Samspill

- **Åpenhet** -skaper tillit, gir trivsel og kunnskap
- **Samhold** -bygger fellesskap på tvers av arbeidsoppgaver og avdelinger
- **Respekt** -gir trygghet for at alle skal føle seg verdsatt og kunne yte sitt beste

Omdømme

- **Pålitelig** -NDR skal opprettholde et godt omdømme i møte med publikum og kunder
- **Kreativ** -Vi skal alltid utføre våre arbeidsoppgaver på en stadig bedre måte
- **Kompetent** -NDR skal ha medarbeidere med høy kompetanse innenfor alle felt

FAGLIG TILNÆRMING

NDR skal være oppdatert og delta i internasjonale og nasjonale diskusjoner, følge opp føringer innen konservering, restaurering og formidling av kulturhistorie, og bruke denne kunnskapen aktivt for å løse vårt oppdrag. Dette med henvisning til ICOMOS Venezia charter (1964) og ICOMOS Nardokument om autentisitet (1994) med tilhørende utdypende tekster fra UNESCOs rådgivende organer, samt øvrige tekster og internasjonale konvensjoner som gir føringer for Statens kulturminneforvaltning.

Ved restaureringen av Nidaros domkirke og Erkebispegården benytter håndverkerne ved NDR i dag gamle tradisjonsteknikker- og metoder. Videre utvikles og forskes det på hvordan teknikkene kan ha vært utført i tidligere tider, i tillegg til at de også kan utvikles til restaureringsløsninger man vil møte i framtiden. Organiseringen av restaureringsarbeidet er tverrfaglig både i håndverket og i håndverkernes samarbeid med mer tekniske og akademiske fag som historikere, arkeologer, arkitekter og ingeniører. Restaureringsarbeidet foregår i en organisasjonsmodell som fra middelalderen av er kjent i Europa som en bygghytte. I dag er det fortsatt bygghytter ved mange av de store katedralene i Europa.

I 2019 ble det fremmet en internasjonal søknad til UNESCO på vegne av bygghytter i Tyskland, Østerrike, Sveits, Frankrike og Norge med NDRs bygghytte, om å bli innskrevet på listen over god bevaringspraksis av immateriell kulturarv. Poenget med søknaden er å ivareta og utvikle gamle og verneverdige håndverksfag og organiseringen av arbeidsprosessene rundt restaurering av kirkebygg. Søknaden antas å bli behandlet i løpet av 2020.

SAMARBEID

I samarbeid med myndighetene, kirken og andre brukere, skal vi søke å legge forholdene til rette for en aktiv og verdig bruk av anleggene som står i forhold til deres symbolske, religiøse og historiske verdi og tålegrense.

I 2018 ble det startet opp et forskningssamarbeid med NTNU, fakultet for arkitektur og design, om Erkebispegårdens restaureringshistorie med en foreløpig tidshorisont på to år.

LANGTIDSPLAN 2018-2022 (30)

Revidert Langtidsplan 2018-2022 (30) ble vedtatt i styret 19.09.17. Langtidsplanen angir rammer, retning og progresjon for vårt fremtidige arbeid, ut fra det samfunnsoppdrag og de fire overordnede mål som NDR er gitt. Langtidsplan er styrende for arbeidet med å utarbeide konkrete delmål, prosjekt og tiltak i årsplaner og underliggende arbeidsplaner for de ulike avdelingene.

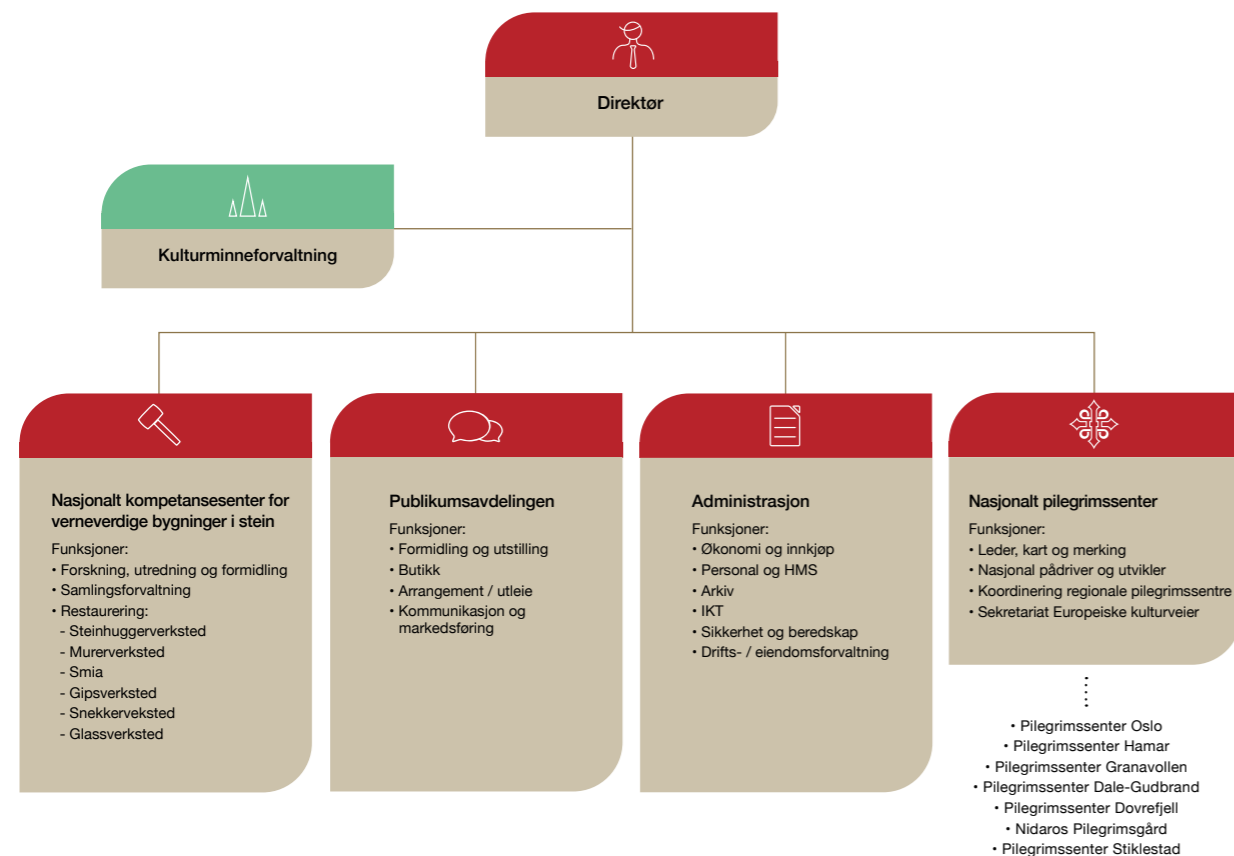
ORGANISASJON OG LEDELSE

Styret oppnevnt av Kulturdepartementet for 2016-19 har følgende medlemmer:

- Styreleder: Anne Kathrine Slungård
- Nestleder: Karen Espelund
- Styremedlemmer: Bispemøtets preses Helga Haugland Byfuglien
John Egil Bergem
Christian Borhaven
Steinar Aase
Ståle Gjersvold (ansattes representant)
- Varamedlemmer: Nidaros Biskop Herborg Finnset (for Bispemøtets preses)
Marianne Vikan (for ansattes representant)
Åse Huseth (for ansattes representant)

Ledelsen består av:

- Direktør: Steinar Bjerkestrand tom 31.10.19
Björgvin Thorsteinsson fom 01.11.19
- Avdelingsdirektør Nasjonalt kompetansesenter: Rune Langås
- Avdelingsdirektør Publikumsavdelingen: Anne Strømmen fom 08.04.19
- Avdelingsdirektør Nasjonalt pilegrimssenter: Hans Morten Løvrød
- Avdelingsdirektør Administrasjon- og eiendomsavdelingen: Wenche O. Bergheim-Evensen

UTVALGTE HOVEDTALL

ØKONOMI OG PERSONAL

Nøkkeltall ¹⁾	Enhet	Resultat 2017	Resultat 2018	Resultat 2019 ²⁾
Tildeling	Kr.	76 247 000	80 781 000	108 207 000
Inntektskrav	Kr.	-33 867 000	-34 484 000	- 61 165 000
Netto tildeling	Kr.	42 380 000	46 297 000	47 042 000
Utnyttelsesgrad	%	98,3	98,0	99,6
Sum driftskostnader	Kr.	76 512 000	81 111 000	107 796 000
Sum driftsinntekter	Kr.	77 831 000	82 758 000	61 967 000
Sum årsverk ³⁾	Ant.	70,0	72,9	66,3
Lønnsandel av driftsutgifter	%	55,6	54,8	43,0
Lønnsutgifter pr. årsverk ³⁾	Kr.	607 000	610 000	699 000

¹⁾ Regnskapstall iht. kontantprinsippet i staten.

²⁾ På utgifts- og inntektssiden er ca. 23 mill. knyttet til tilskudd og utgifter til ny belysning i Nidarosdomen.

³⁾ Årsverk rapportert for 2019 er iht PM-2019-13: Definisjon av utførte årsverk. Dette betyr at det i 2019 er gjort fratrukk for fravær som er søkt/godkjent av arbeidsgiver, herunder egen- og sykemeldinger. Det er ikke gjort fratrukk for ferie, avspasering mv.

VOLUM

Styringsparameter	Resultat 2017	Resultat 2018	Mål 2019	Resultat 2019	Mål 2020	Endr. %/stk. 2018 - 19
Totale besøkstall basert på utstedte billetter – Nidaros domkirke og Erkebispegård	250 503	246 541	252 000	249 347	266 000 ¹⁾	+1,1/ +2 806
Omsetning eksterne oppdrag – NKS	1 126 779	1 828 263	1 740 000	3 735 781	3 950 000	+104,3/ +1 907 518
Overnattingsdøgn på Gudbrandsdalsleden	17 507	18 588	23 153	19 557 ²⁾	25 960	+5,2/+969

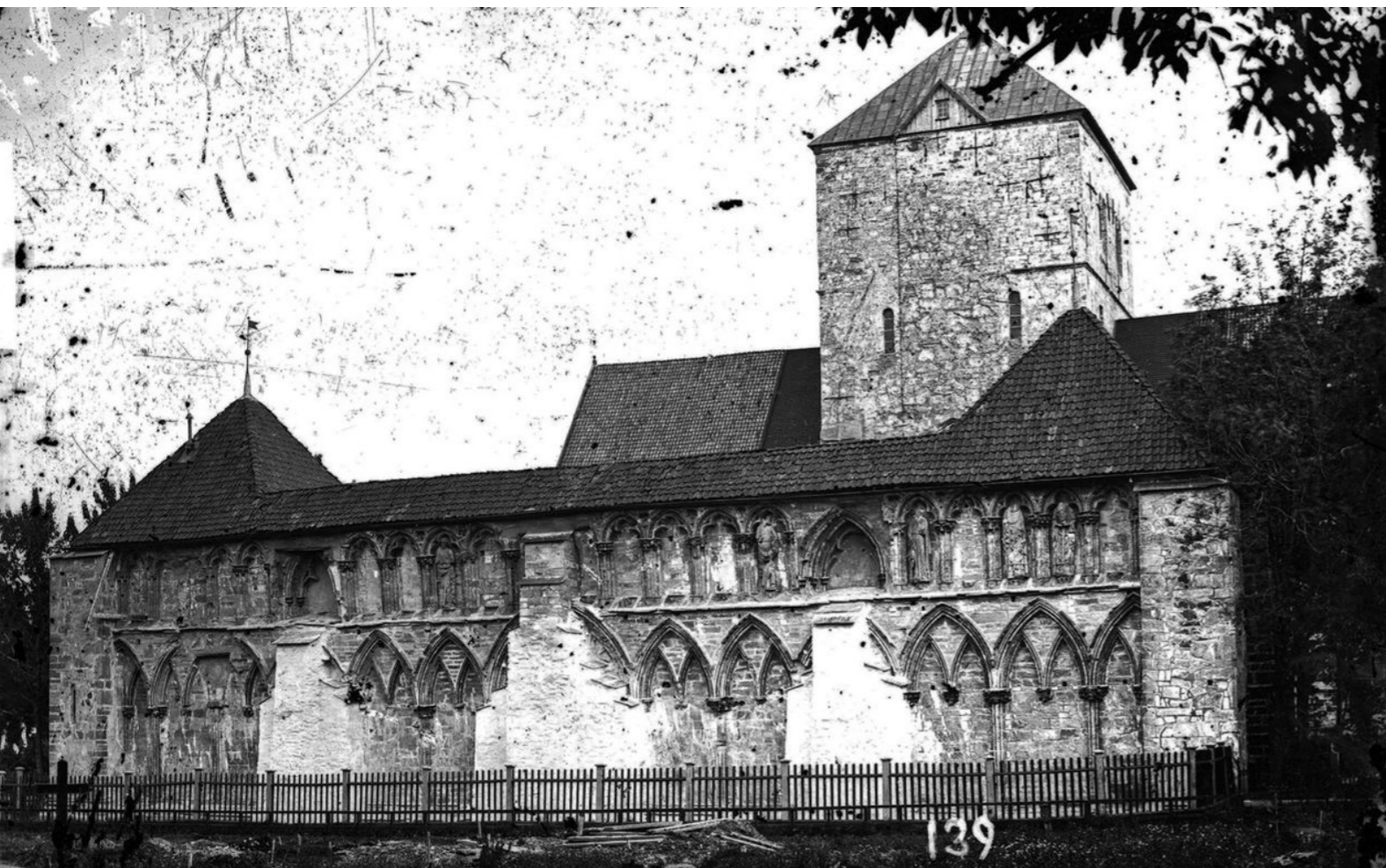
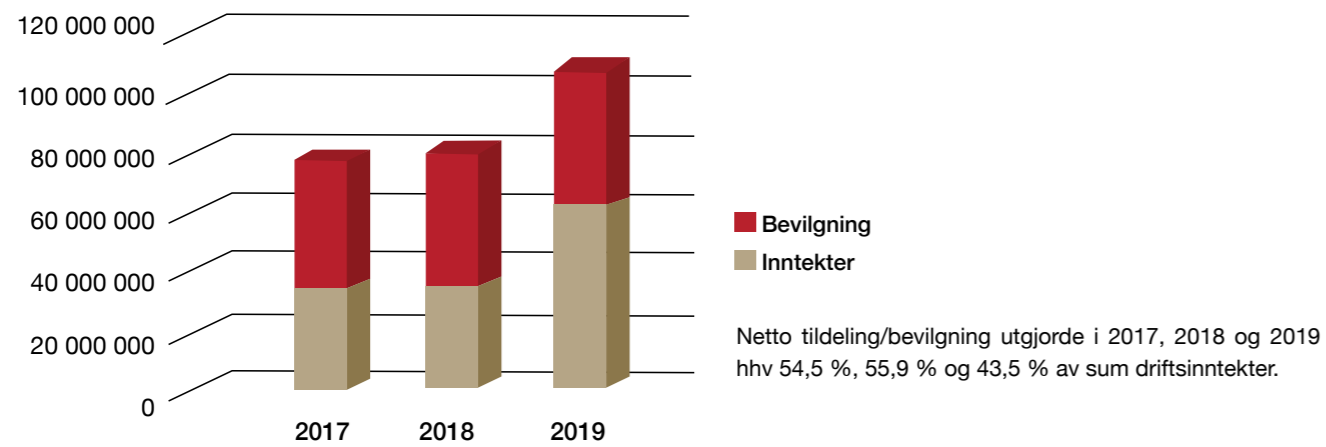
¹⁾ Styringsparameterens innhold er endret for å skape samsvar med rapportering til nasjonal museumsstatistikk. Dette er nærmere forklart under hovedmål 4.

²⁾ Overnattingsdøgn på Nidaros Pilegrimsgård (NPG) har tom 2018 blitt registrert på Gudbrandsdalsleden. Fom 2019 er overnattingene ved NPG fordelt ut fra hvilken led som er benyttet.

2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

BEVILGNINGSANDEL

10 Nidarosdomens vestfront før restaurering (1870), med støttemurer og gjenmurte portaler.

Da NDR ble opprettet i 1869, lå store deler av Nidarosdomen i en takløs ruin. 11

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK

OPPSUMMERING AV RESULTATER OG MÅLOPPNÅELSE MED BASIS I TILDELINGSBREV 2019

Overordnede mål og delmål (prosjekt/tiltak) 2019	Resultat 2018	Resultat 2019	Kommentarer
1. Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper			
Kongeinngangen – restaurere skift 24-36	4 skift etter plan (23)	Forsinket – ligger 8 skift etter plan (28)	Pga. sykdom, eksterne oppdrag, kompleksitet
Artilleribygget ferdigstilles	Iht plan	Plan forlenget til 2020	Jf. økte kostnadsanslag
Oppstart revidering av restaureringsplaner for Nidaros domkirke og Erkebispegården	-	Arbeidet er igangsatt	Det tas sikte på ferdigstilling av arbeidet i 2020
Ferdigstille ny innvendig belysning i Nidaros domkirke	Iht plan	Ferdigstilles flyttes fra 2019 til 2020	Lengre/flere anbudsprosesser
Forberede restaurering korets nordre fasade	Digitalt sett i rute	Startet opp kartlegging og utredning	Mindre stillas bygges i 2020. «Permanent» hovedstillas opp i 2021
Sikre leveranse av riktig steinkvalitet til ulike behov	Behov dekket	Iht. plan; planlagt og forberedt nytt brudd	Åpning av eget brudd utsettes fra 2020 til 2021 pga økonomi
Fullføre katalogisering av steinsamling på Dora	-	Arbeidet startet opp, men er noe forsinket	Pga jubileumsoppgaver. Ferdigstilles i 2020
2. NDR skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein			
Fortsette å utvikle NKS til en naturlig partner for forvaltere av verneverdige bygninger i stein	-	Videreutviklet og inngått nye/flere samarbeidsavtaler	Utfordrende balanse opp mot arbeidet på egne bygninger
Arrangere internasjonal steinhuggerfestival – «European Stone Festival 2019»	-	Meget vellykket arrangement og nettverksbygging	Ca. 100 deltagere fra Europa og andre deler av verden
3. Pilegrimssatsingen skal bidra til verdiskapning og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. Den skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpen og inkluderende for mennesker med ulike tro, kultur og tradisjon			
Ferdigstille langtidspan for pilegrimssatsingen	Iht plan	Vedtatt i NDRs styre 13.12.19	KUD har gitt utsatt frist til 01.05.20
Ny digital plattform	Iht plan	Ferdig i 2019	Lansering 20.01.20
Oppbygging av ACSOW	Organ etablert	Bygging av fundament for drift og utvikling	Nettside etablert. På sikt selvfinansiert drift
4. Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper			
Formidling av NDRs 150 års jubileum	Forberedt iht plan	Svært vellykkede arrangement/prosjekt	Bred og meget god omtale i media
Digitale formidlingsapplikasjoner	Utredning startet	Videre vurdering av system avventes	Behov for å få på plass et planverk først
Utvikle formidlingstilbud om håndverkene og de som bygde Nidaros domkirke	-	I jubileumsutstillinger, omvisninger, skolers pedagogiske tilbud og åpen dag 26.10.19	God respons fra besøkende mht vinklingen av formidlingstilbudet
Tilrettelegging uteområde Borggården	Ikke midler eksternt	Forprosjekt igangsatt iht plan	Arbeidet videreføres i 2020

Til grunn for denne årsrapportens vurdering av resultater og måloppnåelse ligger Langtidsplan 2018-2022 (30) og Årsplan 2019.

Samlet sett er resultater og dermed også måloppnåelse for 2019 jevnt over bra med full måloppnåelse på 11 av 16 delmål (prosjekt/tiltak), og 4 delvis eller godt i gang. 1 av delmålene er utsatt for å sikre at et tilstrekkelig plan- og styringsgrunnlag kommer på plass først.

NDRs største og mest omfattende ansvarsområde ligger under overordnet mål 1 - **Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper**. Det er brukt mest personalressurser under dette målet. Av større ressurskrevende tiltak i året som gikk vil vi trekke frem restaurering av Kongeinngangen på Nidaros domkirke, totalrehabilitering av Artilleribygget og ny innvendig belysning i Nidaros domkirke. Disse tiltakene sammen med katalogisering av steinsamlingen er forsinket, noe som gir en delvis måloppnåelse for 2019. Forsinkelsene skyldes ulike årsaker, bl.a. arbeidenes kompleksitet, manglende finansiering og omfang av eksterne oppdrag.

På overordnet mål 2 - **NDR skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein** – er det full måloppnåelse. Dette gjennom innpass i større langsiktige restaureringsoppdrag og en meget vellykket europeisk steinhuggerfestival. Det er et kontinuerlig fokus på å øke omsetningen knyttet til eksterne oppdrag, samtidig som dette må balanseres opp mot oppgavene vi har internt på Nidaros domkirke og Erkebispegården.

Under overordnet mål 3 - **Pilegrimssatsingen skal bidra til verdiskapning og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. Den skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpen og inkluderende for mennesker med ulike tro, kultur og tradisjon** – er det full måloppnåelse. Resultatindikatorne ligger stort sett noe lavere enn måltallene, men det er like fullt en god vekst fra 2018 til 2019 når det gjelder den faktiske bruken av pilegrimsleden. For 2019 vil vi trekke frem arbeidet med ferdigstilling av ny langtidspan for pilegrimssatsingen og ny digital plattform for pilegrimsleden. Videre jobbes det kontinuerlig med å bygge gode samarbeidsrelasjoner regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

For overordnet mål 4 - **Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper** – er det god måloppnåelse selv om digitale formidlingsapplikasjoner er skjøvet noe ut i tid. Dette utsettes for å sikre at grunnleggende plan- og styringsdokumenter kommer på plass først. Vi når ikke helt opp til flere av våre måltall når det gjelder resultatindikatorne. Det er totalt sett en realnedgang i billettsalget for 2019 når man korrigerer for et nytt styringsparameter fom 2019. Dette er en generell tendens som NDR deler med landets museer forøvrig. Av større ressurskrevende tiltak som er gjennomført fremheves et bredt antall arrangementer og prosjekter ifm NDRs 150 års jubileum i 2019. Jubileet har pågått gjennom hele året med bred involvering i organisasjonen. Herunder nevnes bl.a. jubileumsutstilling på Vestfrontplassen, jubileumsboken «Katedralbyggerne – Nidarosdomens gjenreisning 1869-2019» hovedsakelig skrevet av de ansatte, produksjon av dokumentarfilm som ble vist på NRK1 1. juledag og et større festarrangement på selve jubileumsdagen 19. juli 2019 hvor kulturministeren og eksterne samarbeidspartnere deltok på markeringen sammen med NDR.

På de områder hvor resultatene ikke er iht. målsetting fortsetter arbeidet i 2020.

Uttak av klerstein på Øysand (1954)

Det ble utført en omfattende klerstein og fagvisning i forbindelse med utarbeidelsen av restaureringsplanen for klersteinen i Øysand. Det ble tatt ut ca. 5 m³ klerstein som ble lagret på Øysand. Dette ble gjort for å sikre at det var nok til å dekke behovet for klerstein til restaureringen av klersteinen i Øysand.

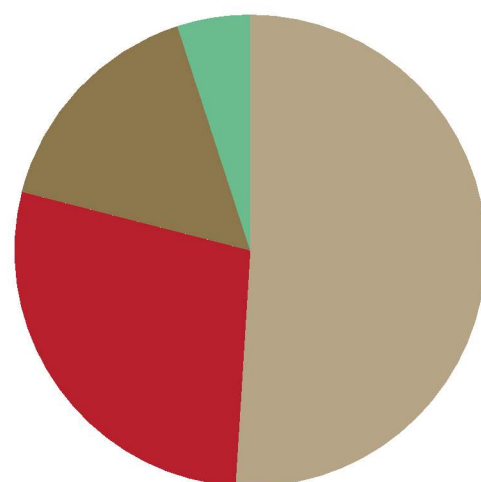
Restaureringsplan for klerstein i Øysand (1972)

RESSURSBRUK

NDRs ressursbruk generelt er synliggjort gjennom fordeling på hhv avdelinger og type kostnader. Tilskuddsforvaltningen er ikke lagt inn her ettersom det er på en annen post i statsregnskapet.

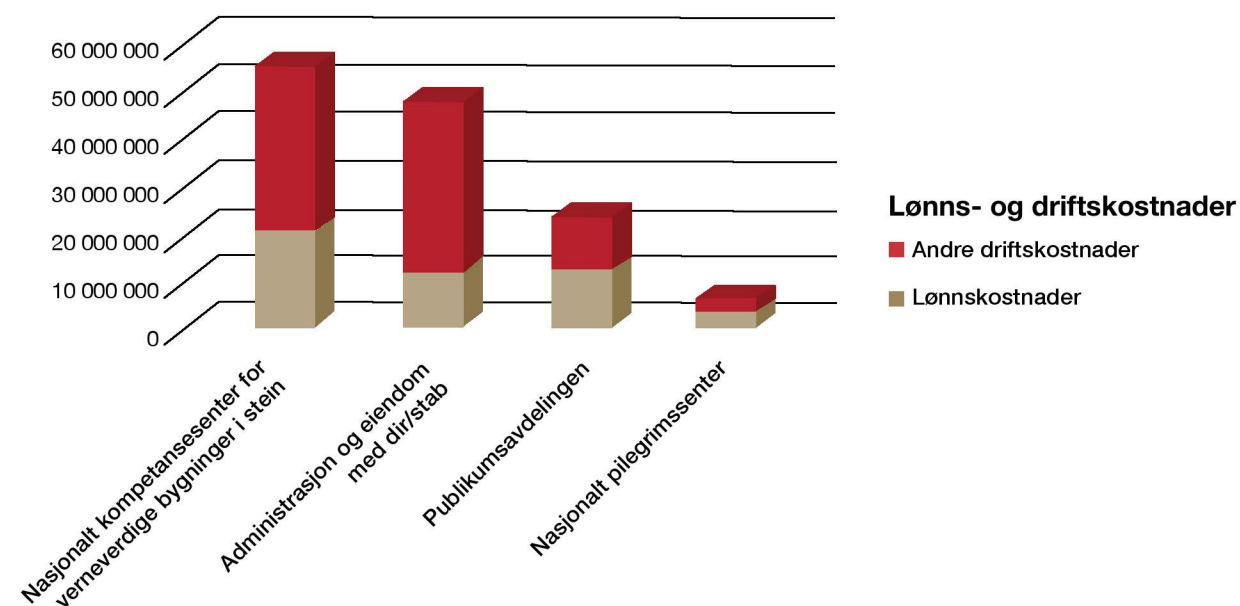
Oversikt over driftskostnader pr. hovedaktivitet for 2019 viser at Nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein (NKS), med vedlikehold, restaurering og forskning utgjør det største området med 51 %, og har en vesentlig økning fra 2018 (39 %) som følge av store bygningsprosjekter innværende år. Deretter kommer Administrasjon og eiendom m/direktør og stab, med en nedgang fra 38 % i 2018 til 28 % i 2019, Publikumsavdelingen og Nasjonalt pilegrimssenter.

Driftskostnader pr. hovedaktivitet

- Nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein 51 %
- Administrasjon og eiendom med dir/stab 28 %
- Publikumsavdelingen 16 %
- Nasjonalt pilegrimssenter 5 %

Oversikten nedenfor viser hvordan kostnadene fordeler seg på lønn og drift.

OVERORDNET MÅL 1 – NIDAROS DOMKIRKE OG ERKEBISPEGÅRDEN SKAL PLANMESSIG SIKRES, VEDLIKEHOLDES OG RESTAURERES BASERT PÅ FORSKNING OG ETTER GJELDENE INTERNASJONALE RESTAURERINGSPRINSIPPER

PRIORITERINGER – DELMÅL FOR 2019

- Kongeinngangen – restaurere skift 24-36
- Artilleribygget ferdigstilles
- Oppstart revidering av restaureringsplaner for Nidaros domkirke og Erkebispegården
- Ferdigstille ny innvendig belysning i Nidaros domkirke
- Forberede restaurering korets nordre fasade
- Sikre leveranse av riktig steinkvalitet til ulike behov
- Fullføre katalogisering av steinsamling på Dora

RESULTAT, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK FOR PRIORITERTE DELMÅL I 2019

KONGEINNGANGEN – RESTAURERE SKIFT 24-36

Restaurering av Kongeinngangen har pågått i hele 2019, og er det prosjektet som det er brukt mest personalressurser på.

Konservering og nyhugging av stein er i all hovedsak ferdig for hele Kongeinngangen, bl.a. er de mest kompliserte og detaljrike kapitlene så godt som hugget ferdig. Murerarbeidet startet opp igjen rett etter påske og ble avsluttet på høsten før frosten kom. Det har vært kontinuerlig drift på Kongeinngangen gjennom hele sommeren. To milepæler er nådd; hovedbuen og innvendige vegger unntatt hvelvene er ferdig murt.

Antall skift murt pr 2019 er ikke høyere enn 28, målet var 36. Noe av forsinkelsen skyldes at vi har valgt å endre fremgangsmåte og «ta med oss» hele dybden i konstruksjonen, da vi så det mest hensiktsmessig å få murt opp disse kompliserte områdene i overgangen til hvelvet i 2019. Noe av dette tar vi forhåpentligvis igjen gjennom raskere progresjon i antall skift kommende år. Innenfor murerfaget har man hatt flere eksterne oppdrag, noe som også har medvirket til forsinkelsen. Dette medfører at ferdigstillelse av Kongeinngangen forskyves fra 2020 til 2021.

Utførelsen av arbeidet er iht de kvalitetskrav vi har satt ift de ulike fagområdene.

ARTILLERIBYGGET FERDIGSTILLES

Artilleribygget ble ikke ferdigstilt som planlagt inneværende år. Dette grunnet manglende midler til slutføring som følge av økte kostnadsanslag. Også inneværende år har det vært utfordringer med prosjekteringen og stadige omgjøringer av opprinnelige planer. Det er et svært komplekst bygg, samtidig som samarbeidet med byggeledelsen har vært noe utfordrende.

Så langt står andre etasje klar for maling, de tekniske fagene har kommet langt med sine installasjoner og man er godt i gang med rominndelingen i første etasje. Revidert plan tilsier at bygget står ferdig i løpet av våren 2020. NDR sine håndverkere har i 2019 tatt en større del av restaureringsarbeidet enn planlagt for å øke fremdriften og samtidig redusere de økonomiske utleggene.

OPPSTART REVIDERING AV RESTAURERINGSPLANER FOR NIDAROS DOMKIRKE OG ERKEBISPEGÅRDEN

Revidering av restaureringsplanene for Nidaros domkirke og NDR sin øvrige bygningsmasse er viktig for å kunne prioritere riktig i årene fremover. Med grunnlag i tidligere utarbeidede restaureringsplaner for Nidaros domkirke og tilstandskartlegging av øvrig bygningsmasse utført i 2018, startet arbeidet med revidering av restaureringsplanene i 2019. Arbeidet videreføres i 2020 med sikte på ferdigstillelse.

FERDIGSTILLE NY INNVENDIG BELYSNING I NIDAROS DOMKIRKE

Målsettingen om ferdigstillelse av ny innvendig belysning lot seg ikke gjennomføre i 2019. Allerede på vårparten ble det klart at fremdriftsplanen var for optimistisk, bl.a. som følge av en mer tidkrevende anskaffelsesprosess enn først antatt. For å oppnå så god konkurranse som mulig på leveranser av lysarmaturer, ble anskaffelsen delt opp i flere mindre anbud. Selv om det var mange interesserte, kom det likevel inn få tilbud på våre anbudsutlysninger. Alle anskaffelsene på lysarmaturer er nå gjennomført.

Framdriftsplan for installering og opprigging av lys tilsier ferdigstillelse 1. april 2020. Justeringer av rigger og lysinnstilling med programmering vil så fortsette ut over vår og sommer. Nedrigging av dagens lys vil også foregå etter 1. april 2020, med unntak av de armaturer som skal gjenbrukes i Artilleribygget. NDR har dokumentert dagens lyssituasjon i domkirken. Annen bevaring av den gamle belysningen er ikke avklart. Riksantikvaren har ansvaret for å følge opp historien til lysarmaturene og lysdesignet som skal nedrigges.

NDR planlegger innvielse av ny belysning i Nidaros domkirke når mørketiden setter inn.

FORBEREDE RESTAURERING KORETS NORDRE FASADE

Planleggingen av prosjektet har startet, tegningsgrunnlagene er i all hovedsak ferdig og databaser for systematisering av prosjektet er under utarbeidelse. Det vil gi unike muligheter for formidling av prosjektet til publikum. I tillegg er de første historiske undersøkelsene av fasaden utført.

Som følge av omfordeling av midler til Artilleribygget har innledningen til prosjektet måtte endres noe og stillasebyggingen er utsatt. I 2020 vil det settes opp mindre stillaser i de nedre partiene av fasaden. Disse

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

vil brukes for vider kartlegging og oppmålingsarbeider. Hovedstillasene vil bli satt opp i 2021, forutsatt at stillasene på Kongeinngangen er fristilt. Endringene hindrer oss ikke i å få utført mye forberedende arbeid frem til stillasene reises.

SIKRE LEVERANSE AV RIKTIG STEINKVALITET TIL ULIKE BEHOV

Det er besluttet at Grunnes-bruddet i Målselv, Troms er det bruddet NDR satser på de kommende årene. NGU har laget en rapport som bekrefter at dette bruddet er det riktige å satse på. NDR har fått positive tilbakemeldinger fra både grunneier og Målselv kommune på gjenåpning av bruddet, noe som er svært viktig for at en reåpning kan realiseres. Rådgivende ingeniør og prosjekterere har sammen med NDR utarbeidet en driftsplan for bruddet, som beskriver hvordan steinressursene i bruddet kan brukes på best mulig måte.

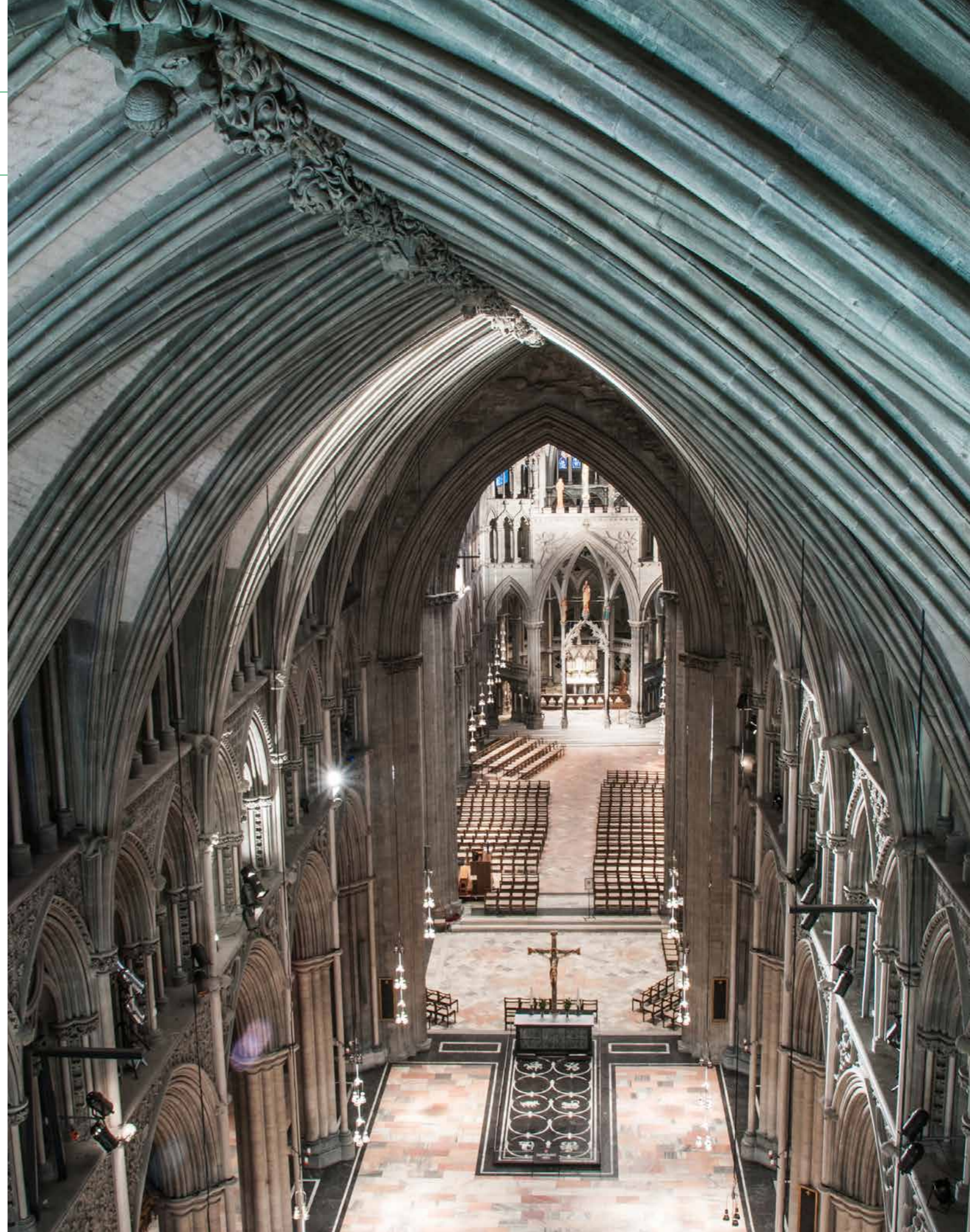
Steinkvaliteten innad i de aller fleste steinbruddene varierer. En driftsplan hjelper oss med å få ut den best egnede steinen uten at vi «kjører oss fast» i forekomsten. Søknad oversendes Direktoratet for mineralforvaltning (DIRMIN) som godkjennende instans, tidlig i 2020.

Åpning av bruddet utsettes fra 2020 til 2021 for å sikre økonomi til å ferdigstille Artilleribygget i 2020. I mellomtiden klarer NDR å dekke sitt behov for stein.

FULLFØRE KATALOGISERING AV STEINSAMLING PÅ DORA

Ryddingen av magasinet på Dora er nå ferdigstilt. Byggematerialer og andre verkstedsaker er flyttet til Bispegata 11. Dette gir langt bedre arbeidsforhold for bygningsarkeologens katalogisering av steinsamlingen. I tillegg ble et avfuktingsanlegg montert på slutten av året, noe som gir magasinet bedre klimatiske forhold.

Denne unike samlingen av stein, der mye av steinen er fra Nidaros domkirkes tidligste byggetrinn, sto opprinnelig i de delene av Erkebispegården som brant i 1983. Denne steinsamlingen blir nå katalogisert og systematisert i en FileMaker database, som gir oss en helt annen oversikt over materialet enn tidligere. Magasinet rommer i tillegg NDRs gipssamling. Katalogiseringen vil bli innregistrert i samlingsforvaltnings-systemet Primus (digitalt museum). Arbeidet er godt i gang, men ikke fullført i 2019 som målsatt. Arbeidet er forsinket pga omfattende jubileumsprosjekter og vil etter planen stå ferdig våren 2020.

OVERORDNET MÅL 2 - NDR SKAL OPPRETTHOLDE OG VIDEREUTVIKLE SIN POSISJON SOM ET NASJONALT KOMPETANSESENTER FOR RESTAURERING AV VERNEVERDIGE BYGNINGER I STEIN

PRIORITERINGER – DELMÅL FOR 2019

- Fortsette å utvikle NKS til en naturlig partner for forvaltere av verneverdige bygninger i stein
- Arrangere internasjonal steinhuggerfestival – «European Stone Festival 2019»

RESULTAT, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK FOR PRIORITERTE DELMÅL I 2019

FORTSETTE Å UTVIKLE NKS TIL EN NATURLIG PARTNER FOR FORVALTERE AV VERNEVERDIGE BYGNINGER I STEIN

Som nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein (NKS) er en naturlig del av oppdraget vårt å bistå andre aktører som har behov for vår spesialkompetanse, og i 2019 er samarbeidsavtaler videreutviklet og nye er inngått.

NKS har vært på flere ulike konferanser, bl.a. annet i Bergen og Stavanger og presentert NDR og hva virksomheten arbeider med. Likeså har NKS gjennom flere større restaureringsprosjekter fått mye gratis omtale, dette både på Stavanger domkirke, Rosenkrantzårnet i Bergen og på Aurskog kirke. All positiv omtale i media i forbindelse med NDR sitt 150 års jubileum har også vært et positivt bidrag til kjennskapen, bl.a. filmen «Katedralbyggerne» med sitt fokus på håndverkene, som ble sendt på NRK1 1. juledag, og ny landingsside på vår nettside som posisjonerer NKS som en unik kompetanseleverandør.

Det kan være utfordrende å balansere mengden eksterne oppdrag opp mot oppgavene vi har internt på Nidaros domkirke og Erkebispegården.

ARRANGERE INTERNASJONAL STEINHUGGERFESTIVAL – «EUROPEAN STONE FESTIVAL 2019»

Steinhuggerfestivalen som var et av flere arrangement knyttet til markeringen av NDRs 150 års jubileum, ble en suksess. Festivalen ble arrangert 21.-23. juni, og selv om værgudene ikke spilte helt på lag hadde både deltakere og publikum en givende helg og nettverk ble bygget. Tilbakemeldingene fra ca. 100 deltakere fordelt på 22 land, har vært veldig positive.

10 av steinene som ble hugget under festivalen ble kjøpt av Trondheim kommune til utsmykning av torget, som er under fornying. Festivalen gikk økonomisk i balanse.

RESULTATINDIKATORER

Styringsparameter	Resultat 2017	Resultat 2018	Mål 2019	Resultat 2019	Mål 2020 ³⁾	Endr. %/stk. 2018 - 19
Omsetning eksterne oppdrag - NKS ¹⁾	1 126 779	1 828 263	1 740 000	3 735 781	3 950 000	+104,3/ +1 907 518
Antall oppdrag (> kr. 5 000)	57	49	-	43	-	-12,2/-6
Oppdrag pr verksted:						
- Steinhuggerverksted	12	9	-	7	-	-22,2/-2
- Murerverksted	7	5	-	5	-	0/0
- Smia	14	7	-	7	-	0/0
- Gipsverksted	9	10	-	11	-	+10,0/+1
- Snekkerverksted	5	4	-	1	-	-75,0/-3
- Glassverksted	7	10	-	7	-	-30,0/-3
- FOU ²⁾	3	4	-	6	-	+50,0/+2

¹⁾ En rekke verksted har også flere småoppdrag under kr. 5.000.

²⁾ FOU tilføyd fom 2018. Totalt antall oppdrag er økt tilsvarende. Resultat 2017 er korrigert for dette.

³⁾ Her inngår årlig løpende oppdrag estimert til 1,95 mill. og et større bestilt oppdrag på Aurskog kirke til 2 mill.

OVERORDNET MÅL 3 - PILEGRIMSSATSINGEN SKAL BIDRA TIL VERDISKAPNING OG POSITIV UTVIKLING LANGS ST. OLAVSVEIENE TIL TRONDHEIM. DEN SKAL HA EN TYDELIG KIRKELIG FORANKRING OG SAMTIDIG VÆRE ÅPEN OG INKLUDERENDE FOR MENNESKER MED ULIK TRO, KULTUR OG TRADISJON

PRIORITERINGER – DELMÅL FOR 2019

- Ferdigstille langtidspan for pilegrimssatsingen
- Ny digital plattform
- Oppbygging av ACSOW

RESULTAT, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK FOR PRIORITERTE DELMÅL I 2019

FERDIGSTILLE LANGTIDSPAN FOR PILEGRIMSSATSINGEN

Arbeidet med ny langtidspan har vært en fruktbar prosess med stort engasjement og gode innspill fra mange sentrale samarbeidsparter. Gjennom innspillmøter og en omfattende høringsrunde med til sammen 52 høringsvar fra kommuner, fylkeskommuner, bispedømmer, regionale pilegrimssenter, pilegrimsforeninger og andre interessenter har vi fått gode innspill, ulike perspektiv og mange meninger og råd om retning og rammer for det videre arbeidet.

For å sikre tilfang av godt forankrede og politisk behandlede høringsvar, og rom for å gjennomgå disse, ble prosessen med planarbeidet skjøvet ut i tid. Ny langtidspan ble vedtatt i NDRs styremøte 13.12.19.

NY DIGITAL PLATTFORM

Ny digital plattform, med bl.a. turplanlegger, er ferdigstilt og lanseres 20.01.20. Den vil være et viktig verktøy for god kommunikasjon med både vandrere og samarbeidsparter. Det arbeides med å finne gode løsninger på oppfølging av digital informasjon og kommunikasjon gjennom tett samarbeid med blant andre de regionale pilegrimssentrene.

OPPBYGGING AV ACSOW

I oppbyggingen av foreningen «Association for the Cultural Route of St. Olav Ways» (ACSOW) er det i 2019 lansert en egen nettside; www.acsow.org. Ved utgangen av 2019 har foreningen 24 medlemmer. Rekruttering er krevende og synliggjøring av merverdi knyttet til medlemskapet står sentralt. I tillegg er kontingentnivået noe høyt for en del kandidater, og dette vil bli tatt opp på årsmøtet i 2020.

ACSOW har foreløpig ikke inngått formell avtale med NDR om tjenesteyting knyttet til sekretariatsfunksjon og «route management». I 2019 er lønns- og reisekostnader for dette belastet NDR ved Nasjonalt pilegrimssenter. Avtale vil bli ferdigstilt i 2020.

ANDRE PROSJEKTER VED NPS

NPS har i 2019 vært prosjektleder for «Kystpilegrimsleia over i ny fase» i regi av Riksantikvar, fylkeskommuner og bispedømmer fra Egersund til Trondheim. Oppdraget har vært finansiert av prosjekteierne, og NPS har ansatt en medarbeider i 80 % prosjektstilling for å lede arbeidet. Målet har vært å etablere en driftsmodell for permanent drift og oppfølging av Kystpilegrimsleia, samt være en pådriver i arbeidet med å starte opp regionale pilegrimssenter på kysten. Involverte fylkeskommuner har gjort vedtak om medfinansiering av fire regionale senter, forutsatt statlig medfinansiering jf langtidspan. Senteret på Avaldsnes ble åpnet som et prøveprosjekt i oktober, og det er vedtatt oppstart av ytterligere tre senter i hhv Bergen, Selje og på Smøla. NDR viderefører prosjektet i 1. halvår 2020, selv om instansene som tidligere har finansiert dette ikke forlenger sin støtte, for å sikre at arbeidet ferdigstilles.

Prosjektet «Bærekraftig pilegrimsvandring» er fullfinansiert av Sparebankstiftelsen DNB med 6 mill, og har som mål å utvikle og bygge inntil 6 servicestasjoner med vann, toalett, lademuligheter og informasjonsmateriell langs pilegrimsleden fra Oslo til Trondheim. NPS har ansatt en medarbeider i 80 % prosjektstilling til å lede arbeidet. Tidsrammen var opprinnelig 01.01.19-20.09.20, men prosjekter er nå forlenget til 2021.

NDR er partner og prosjektleder i Interreg-prosjektet "Green Pilgrimage supporting natural and cultural heritage". Fase 1 ble ferdigstilt i 2019, og fase 2 gjenstår med to år.

FORVALTNING AV TILSKUDDSMIDLER

NDR fikk i 2019 tildelt 5,94 mill som tilskuddsmidler til fordeling blant de regionale pilegrimssentrene (RPS) på de godkjente pilegrimsledene. Midlene er fordelt med 0,95 mill til hhv RPS Dovrefjell, RPS Dale-Gudbrand, RPS Hamar, RPS Granavollen og RPS Oslo. Videre er det tildelt 0,2 mill til RPS Stiklestad og 0,99 mill til Nidaros Pilegrimsgård. Midlene er tildelt gjennom individuelle tildelingsbrev og det er mottatt rapporter om forvaltningen av disse midlene. Det gjennomføres også årlige dialogmøter med hvert RPS.

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

RESULTATINDIKATORER

Styringsparameter	Resultat 2017	Resultat 2018	Mål 2019	Resultat 2019	Mål 2020	Endr. %/stk. 2018 – 19
Overnattingsdøgn på:						
- Gudbrandsdalsleden ²⁾	17 507	18 588	23 153	19 557	25 960	+5,2/+969
- St. Olavsleden ²⁾	1 469	1 687	1 940	2 479	2 231	+46,9/+792
Utstedte Olavs brev ¹⁾						
Nidaros Pilegrimsgård	1 040	1 170	1 375	1 280	1 495	+9,4/+110
Registrerte langvandrere ut fra Oslo	408	524	610	618	700	+17,9/+94
Registrerte passeringer på pilegrimsleden:						
- Solsjøbygda, Orkdal	1 099	1 200	1 380	1 197	1 440	-0,25/-3
- Kastberga i Bymarka, Trondheim	2 631	2 896	3 240	3 012	3 450	+4,0/+116
Antall brukere på www.pilegrimsleden.no	112 744	109 987	146 567	125 660	150 000	+14,2/ +15 673

¹⁾ Olavs brevet gis til de pilegrimer som har gått minst de siste 100 kilometerne inn til Nidarosdomen, og som møter opp på pilegrimsmottaket i Nidaros Pilegrimsgård.

²⁾ Overnattingsdøgn på Nidaros Pilegrimsgård (NPG) har tom 2018 blitt registrert på Gudbrandsdalsleden. Fom 2019 er overnattingene ved NPG fordelt ut fra hvilken led som er benyttet.

VEIEN FRAM MOT 2037

Langtidsplan 2020 - 2037

**PILEGRIMSLEDEN
- EN REISE
SOM BERØRER**

OVERORDNET MÅL 4 – NIDAROS DOMKIRKE OG ERKEBISPEGÅRDENS HISTORIE SKAL FORMIDLES TIL PUBLIKUM. FORMIDLINGEN SKAL SKAPE REFLEKSJON OG FORSTÅELSE, TA I BRUK MODERNE METODER OG VÆRE TILPASSET ULIKE MÅLGRUPPER

PRIORITERINGER – DELMÅL FOR 2019

- Formidling av NDRs 150 års jubileum
- Digitale formidlingsapplikasjoner
- Utvikle formidlingstilbud om håndverkene og de som bygde Nidaros domkirke
- Tilrettelegging uteområde Borggården

RESULTAT, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK FOR PRIORITERTE DELMÅL I 2019

FORMIDLING AV NDRS 150 ÅRS JUBILEUM

I 2019 var det 150 år siden restaureringen av Nidaros domkirke startet og NDR ble etablert. Målsetningen for NDRs 150 års jubileum har vært å øke kjennskapen til og stoltheten over NDR lokalt og nasjonalt, spesielt med tanke på den unike håndverkskompetansen virksomheten ivaretar og utvikler for kommende generasjoner. Det har gjennom 2019 blitt nedlagt store ressurser i hele organisasjonen knyttet til ulike arrangement og prosjekter som har blitt gjennomført ifm jubileet.

En populærvitenskapelig foredragsrekke, med formidling av Nidarosdomens restaureringshistorie, startet høsten 2017 og ble avsluttet våren 2019. Temaene har vært varierte og gitt et unikt innblikk i mangfoldet og omfanget av prosessen.

NDRs jubileumsutstilling der Nidarosdomens restaureringshistorie og håndverkere ble formidlet gjennom store fotomontasjer på Vestfrontplassen, ble åpnet av ordføreren i Trondheim den 23.05.19. Billedmaterialet var hentet fra NDRs arkiv. Utstillingen ble svært godt mottatt av våre gjester. I tillegg ble det produsert en fotoutstilling med portrett av ansatte ved NDR opp gjennom tidene, utstilt i Museet Erkebispegården.

Etter åpningen av jubileumsutstillingen ble NDRs jubileumsbok med tittelen «Katedralbyggerne – Nidarosdomens gjenreisning 1869-2019» lansert i Besøksenteret. Boken er rikt illustrert og forteller om menneskene som gjenreiste domkirken. Utgivelsen skjedde i samarbeid med forlag og forfatterne har i hovedsak vært NDRs ansatte. Både jubileumsutstilling og bok fikk bred og god medieomtale lokalt og regionalt. Boken fikk terningkast fem i Adresseavisen.

I anledning 150 års jubileet inngikk NDR et samarbeid med filmproduksjonsselskap om produksjon av en dokumentarfilm om gjenreisningen av Nidarosdomen og håndverkene ved NDR i dag. Jubileumsfilmen ble først vist i Nidarosdomen under det offisielle jubileumsarrangementet 19.07.19, på dagen 150 år etter NDRs oppstart. Kulturministeren og eksterne samarbeidspartnere deltok på markeringen av jubileumsdagen sammen med ansatte og pensjonister i NDR. Filmen ble senere vist på NRK1 1.juledag.

Som en del av NDRs jubileum ble middelalderhåndskriftet «Passio Olavi» utgitt på bokmål og lansert i samarbeid med forlag under Olavsfest sommeren 2019.

NDRs formidling under Olavsfest hadde også fokus på jubileet, håndverkene og katedralens restaureringshistorie, bl.a. gjennom skyggeteater, temaomvisninger, foredrag og håndverkernes deltagelse på historisk marked.

For å nå ut med mer og bedre informasjon om NDR generelt og Nasjonalt kompetansesenter spesielt, ble det i slutten av februar publisert en utvidelse av www.nidarosdomen.no som posisjonerer senteret som en unik kompetanseleverandør.

Oppsummert har NDRs 150 års jubileum og de ulike arrangementene knyttet til dette gitt mye medieomtale, spesielt i regionale medier. Et tett samarbeid med Adresseavisen resulterte bl.a. i en spesialutgave av Uke Adressa (et omfattende helgebilag) utelukkende knyttet til NDRs jubileum. Bilaget kom ut samme helg som NDR arrangerte «European Stone Festival 2019», som en del av jubileumsmarkeringen. Kjennskapsundersøkelsene gjennomført før og etter jubileumsåret viser at vi også nasjonalt har oppnådd målsetningen om økt kjennskap til NDR og vårt virke. Fra november 2018 til januar 2020 var den nasjonale kjennskapen til NDR økt fra 28,3 % til 39,1 %.

DIGITALE FORMIDLINGSAPPLIKASJONER

Arbeidet med kartlegging av ulike systemer for digital formidling skjer bl.a. gjennom deltagelse i prosjektgruppa «Historiske Trondheim». Videre vurderinger av digitale formidlingsapplikasjoner er utsatt til 2020 for å sikre at grunnleggende plan- og styringsdokumenter kommer på plass først.

UTVIKLE FORMIDLINGSTILBUD OM HÅNDVERKENE OG DE SOM BYGDE NIDAROS DOMKIRKE

Håndverkene og menneskene som restaurerte Nidaros domkirke var tema i NDRs jubileumsutstilling og har vært utgangspunkt for formidlingen i omvisninger og pedagogiske tilbud til skoler. NDR inviterte en lørdag i oktober til åpen dag i Nidarosdomen. Der kunne publikum møte NDRs håndverkere og bli bedre kjent med deres arbeid og ulike prosjekter gjennom spesialomvisninger, stands, kurs og demonstrasjoner. Arrangementet var gratis og ca. 1.200 besøkende var innom.

TILRETTELEGGING UTEOMRÅDE BORGÅRDEN

Et forprosjekt for å tilrettelegge for økt aktivitet i Borggården startet opp i 2019. Arbeidet fortsetter i 2020 når grunnleggende plan- og styringsdokumenter for Publikumsavdelingen er kommet på plass.

ANDRE FORMIDLINGSPROSJEKTER

NDR styre vedtok i 2019 utlån av Olavsfrontalet til utstillingen «North and South» i regi av Museet Cathrijneconvent i Utrecht i Nederland, i samarbeid med Museu Episcopal i Vic i Katalonia i Spania og Universitetsmuseene i Oslo og Bergen. Utstillingen ble åpnet i Utrecht oktober 2019, flyttes til Vic i tidsrommet februar-mai 2020. Utlånet er basert på etterlevelse av internasjonale krav til konservering, sikkerhet og transport. Arrangøren bærer alle utgifter knyttet til utlånet.

Catherijneconvent er Nederlands nasjonalmuseum for middelalderkunst, og arrangerer årlig store internasjonale utstillinger. Denne utstillingen vil for første gang presentere og sammenstille norsk og katalansk middelaldersk kirkekunst sammen med nederlandsk kunst fra perioden. Olavsfrontalet er et av hovedobjektene i begge utstillingene og fronter utstillingene i alle media. Dette bidrar til en internasjonal profilering av Nidaros domkirke og St. Olav.

RESULTATINDIKATORER

Styringsparameter 1)	Resultat 2017	Resultat 2018	Mål 2019	Resultat 2019	Mål 2020	Endr. %/stk. 2018 – 19
Besøkstall basert på utstedte billetter Nidaros domkirke 2)	191 283	193 132	210 000	189 678	200 000	-1,8/ -3 454
Besøkstall basert på utstedte billetter Erkebispegård	34 595	37 257	39 000	33 057	37 000	-11,3/ -4 200
Utstedte billetter spesialtilbud	24 625	16 152	3 000	14 014	15 000	-13,2/ -2 138
Gjester arrangement	-	-	-	12 598	14 000	-
Totale besøkstall basert på utstedte billetter – Nidaros domkirke og Erkebispegård	250 503	246 541	252 000	249 347	266 000	+1,1/ +2 806
Omsetning butikk	5 924 476	6 079 526	6 100 000	6 315 317	6 500 000	+3,9/ +235 791
Antall brukere på www.nidarosdomen.no	137 249	124 702	135 000	156 764	155 000	+25,7/ +32 062
Snitt på Trip Advisor - Nidaros domkirke	4,52	4,53	4,70	4,52	4,60	-0,2/ -0,01

1) Styringsparameterne er endret for å skape samsvar med rapportering til nasjonal museumsstatistikk. Det er ryddet i hva som telles innenfor hvert parameter, og mer havner da på spesialtilbud (som rendyrkes). Videre ble det fra 01.05.19 kun en billett for Erkebispegården (Museet og Riksregaliene) mot tidligere to. Gjester arrangement er ny og erstatter tidligere indikator omsetning temporær utleie Erkebispegården. Resultatene for 2017 og 2018 er korrigert tilsvarende, for slik å kunne sammenligne tall over tid.

2) Registrerte besøkende til Nidarosdomen var i 2019 389.049, mot 407.238 i 2018, en nedgang på hhv. 18.189 og 4,5 %. Dette inkl. besøkende til konserter og kirkelige handlinger som ikke løser billett hos NDR.

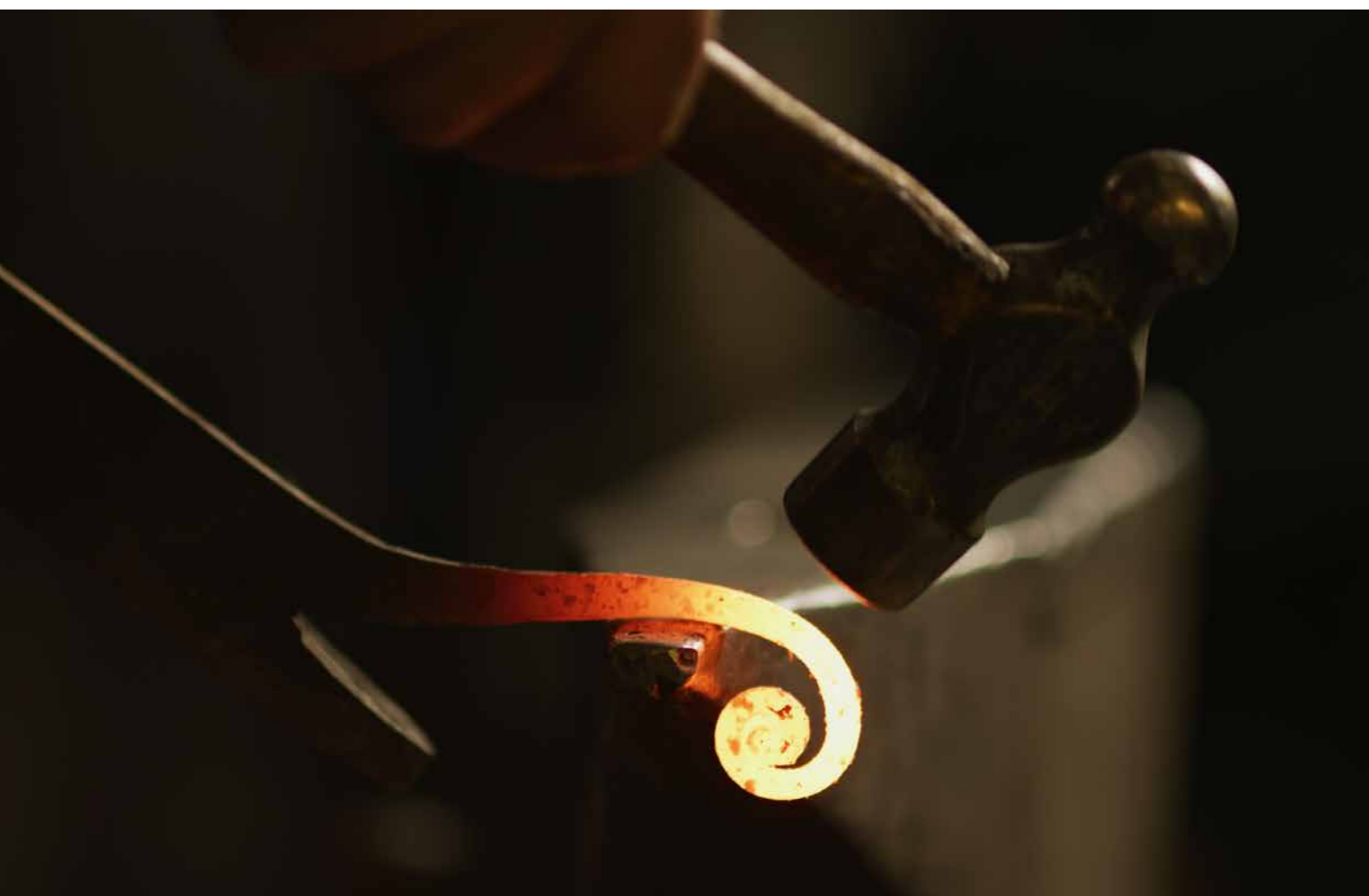
Gjester arrangement er for første gang regnet inn i totaltallet. Dette gjør at vi ender med en økning i totalt utstedte billetter ved NDR fra 2018 til 2019, selv om anleggene hver for seg har en nedgang. Isolert sett er det oppgang i antall solgte enkeltbilletter til Nidarosdomen, og omlegging til kun en billett for Erkebispegården (Museet og Riksregalie-utstillingen) har vært en suksess sml. med høyeste enkeltbillettsalg på en av arenaene i 2018. Samtidig ser vi en kraftig nedgang i antall solgte fellesbilletter (Nidarosdomen og Erkebispegården). Dette forklarer nedgangen i billettsalget for Nidarosdomen og Erkebispegården. Reduksjon i spesialtilbud skyldes nedgang i antall tårnopp ganger og spesialomvisninger. Resultatene fra den store nasjonale publikumsundersøkelsen for alle norske museer kom helt på tampen av 2019. En nærmere analyse av resultatene vil kunne gi oss bedre innsikt i hvorfor besøkstallet går ned, slik det også gjør ellers i landet.

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

Økning i butikkomsetningen skyldes i stor grad salg av guidebok til Hurtigruten. Antall besøkende på hjemmesiden i 2019 er til en viss grad påvirket av nyhetsbildet, bl.a. brannen i Notre Dame og Ari Behns bortgang. Korrigert for dette er det 20 % økning.

Basert på totalt registrerte besøkende til Nidaros domkirke – 389.049 inkl. besøkende til konserter og kirkelige handlinger - og øvrige besøkstall basert på utstedte billetter til Erkebisppegården, har hele 434.704 vært innom våre anlegg i året som gikk. I 2018 var besøket 478.459 (ekskl. gjester arrangement). Nedgangen relaterer seg bl.a. til omlegging av tellemåte billetter, jf kun en billett for Erkebisppegården, og stenging av deler av Riksregalieutstillingen i hele 2019 ifm utbedringer. Besøkstallet påvirkes og av kirkens tilbud. Et besøk på i underkant av en halv million i året utfordrer samtidig NDR som forvalter av anleggene mht. slitasje.

Domkirken er aaben for Besøgende alle Hverdage,
Om Sommeren: Fra Kl. 12—1½ og fra 6—7½
Om Vinteren: Fra Kl. 12—1
Om Søndagene fra Kl. 1—2½ hele Aaret.
Omviser er tilstede. De som ønsker hans Veiledning bør Møde frem ved Omvisningstidens Begyndelse.
Extraomvisning kan faaes ved en ½ Times Forvarsel til Kirken pr. Telefon (No. 1072) undtagen Søndagene.
Extraomvisning godtgjøres Omviseren.

The Cathedral is open for visitors weekdays,
In summertime: From 12—1½ and from 6—7½ o'clock.
In wintertime: From 12—1 o'clock.
Sundays from 1—2½ o'clock all the year.
Extraordinary visits may be obtained by ½ hours notice pr. telephone to the Cathedral (no. 1072) except sundays.
For extraordinary visits the visitors have to remunerate the guide.

Der Dom ist offen für Besuchende alle Wochentage,
Im Sommer: Von 12—1½ Uhr und von 6—7½ Uhr.
Im Winter: Von 12—1 Uhr.
Sonntagen von 1—2½ Uhr das ganze Jahr.
Um Extra-Besuche abzulegen genügt es sich eine halbe Stunde im voraus pr. Telefon (No. 1072) an den Dom zu wenden, Sonntage ausgenommen.
Für Extra-Besuche möge man den Führer entsprechend vergüten.

La Cathédrale est ouverte pour les visiteurs les jours de la semaine,
En été: De 12 à 1 h. ½ et de 6 h. à 7h. ½
En hiver: De 12 à 1 h.
Et les Dimanches de 1 h. à 2 h. ½ toute l'année.
Pour faire des visites extraordinaires on n'a qu'à s'adresser une demi heure auparavant à l'église par téléphone (no. 1072), excepté les dimanches.
Pour les visites extraordinaires les visiteurs voudront bien eux mêmes rétribuer convenablement le guide.

Nidaros Trykkeri.

4 STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

4 STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

VURDERING AV STYRING OG KONTROLL

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) har god styring og kontroll og benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipper. Langtidsplan for perioden 2018-2022 (2030) er utarbeidet med sikte på å skape en gjennomgående målstruktur og sammenheng, herunder skape en felles begrepsforståelse og sikre ivaretagelse av helhetsperspektivet gjennom tverrfaglig arbeid. Planen har gitt en god plattform for utforming av årsplaner, og bidratt til forbedret årsrapportering gjennom fokus på måloppnåelse, herunder forbedrede resultatindikatorer for å se utvikling over tid.

I 2019 er det i organisasjonen som helhet brukt mye ressurser på en totalrevidering av planverk og rutiner knyttet til internkontrollhåndboken som ble lansert i fjor. En slik grunnleggende gjennomgang er gjort såpass tidlig for å kvalitetssikre tidligere arbeid, herunder fange opp ev manglende sammenhenger, svakheter og komplettere med ytterligere dokumenter der det viser seg å være behov for det. Internkontrollhåndboken som digital løsning via intranett tilpasset mobiltelefon, brukes i stadig økende grad i en organisasjon som utfordres mht geografisk spredning. Internkontrollhåndboken ble presentert for Kulturdepartementets kulturvern-avdeling og administrasjonsavdeling høsten 2019.

Det arbeides kontinuerlig med å ivareta og sikre god internkontroll innenfor informasjonssikkerhetsområdet, både internt og opp mot eksterne systemleverandører. For 2019 har det vært fokus på oppbygging av ny tilgangsrollestruktur i arkivsystemet, implementering av digital postkasse med e-signering og kvalitetssikring av ansattes øvrige systemtilganger.

HMS

NDR har som overordnet mål å være en bærekraftig og utviklingsorientert organisasjon, og herunder sikre et trygt, godt og inkluderende arbeidsmiljø. Vårt HMS arbeid er basert på faste løpende rutiner knyttet til Arbeidsmiljølovens krav om et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheten.

NDR samarbeider med NAV arbeidslivsenter om forebygging av sykefravær og er tilknyttet profesjonell aktør på leveranse av bedriftshelse-tjenester som bistår oss i vårt HMS oppfølgingsarbeid. Vi har et aktivt arbeidsmiljøutvalg (AMU), noe som sikrer tett og god oppfølging på et tidlig stadium. Det gjennomføres årlige verneunder og opplæring i brannslukking og førstehjelp. Det rapporteres fast på avvik til AMU med dertil hørende oppfølging. Fokuset er på å forebygge og være i forkant, fremfor å reparere, noe som også krever et kontinuerlig holdningsarbeid på alle nivå.

NDR kjørte i 2018 en prosess knyttet til medarbeiderskap, med utgangspunkt i våre tre spillverdier; samhold, åpenhet og respekt. Arbeidet er videreført i 2019 gjennom bl.a. egen IA/HMS-dag for alle ansatte og i AMU, med mål om å skape større fellesskap og samarbeid på tvers av organisasjonen. I tillegg er en medarbeiderundersøkelse påstartet i desember i regi av vår bedriftshelsetjeneste, og videre prosess vil foregå i 2020.

I 2019 er det lagt ned et betydelig arbeid i å få på plass et digitalt stoffkartotek for hele NDR, tilgjengelig via intranett og mobiltelefon. Herunder nevnes bl.a. opprydding mht. antall kjemikalier/stoffer i bruk, risikovurdering av alle kjemikalier/stoffer, utforming av tilhørende rutiner og opplæring i hele organisasjonen.

I november 2019 ble NDRs Miljøfyrtårn-sertifikat resertifisert for tre nye år.

PERSONAL- OG ORGANISASJONSMESSIGE FORHOLD

NDRs tidligere direktør gikk av med pensjon 31.10.19. I styremøte 05.12.18 ble det vedtatt å nedsette et internt rekrutteringsutvalg ifm tilsetting ny direktør bestående av styreleder, nestleder styre og styrerepresentant for de ansatte. Styret vedtok også å knytte til seg et eksternt rekrutteringsbyrå. Ny direktør ble tilsatt i styremøte 23.05.19 og startet 01.11.19.

Det er benyttet totalt 66,3 årsverk i 2019. 1,3 av disse er relatert til renhold i domkirken og kontorer for menigheten, og omfattes av driftsavtalen NDR har med kirkelige instanser i Trondheim, med tilsvarende refusjon.

En del av reduksjonen i antall årsverk fra 2018 til 2019 skyldes endret rapporteringsmal med virkning fra 2019, herunder fratrukk for sykefravær. I tillegg har to lærlinger ved NKS tatt sitt fagbrev og en håndverker har sluttet. Videre er effektiviseringen som er gjennomført i administrasjonen synliggjort i form av reduksjon i stillinger. Dette samtidig som direktørens stab er redusert ifm flytting av kommunikasjon og markedsføring til Publikumsavdelingen iht midtveisevaluering 2018 av omorganisering pr 01.04.17. Økningen ved NPS relaterer seg til to eksternt finansierte prosjekt-/engasjementsstillinger. Publikumsavdelingen øker som følge av tilførte stillinger kommunikasjon og markedsføring, men har samtidig redusert bruken av tilkallingsvikarer som resultat av en større planmessig gjennomgang.

ÅRSVERK

Aktivitet 1) / År	AE m/dir. og stab 2)	NKS	PA	NPS	Totalt
2017	17,8	31,7	17,7	2,8	70,0
2018	18,1	34,2	17,6	3	72,9
2019 3) 4)	12,8	31,3	17,8	4,4	66,3

1) AE = Administrasjon- og eiendomsavdeling, NKS = Nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein, PA = Publikumsavdeling, NPS = Nasjonalt pilegrimssenter

2) I tillegg kommer en ansatt i 50 % stilling knyttet til NAV programmet VTA (varig tilrettelagt arbeid).

3) I 2019 fordeler årsverk seg noe annerledes internt sml. med 2017 og 2018. Ifm midtveisevaluering i 2018 av omorganisering pr.01.04.17, ble kommunikasjon og markedsføring vedtatt flyttet fra direktørens stab til Publikumsavdelingen.

4) Årsverk rapportert for 2019 er iht PM-2019-13: Definisjon av utførte årsverk. Dette betyr at det i 2019 er gjort fratrukk for fravær som er søkt/godkjent av arbeidsgiver, herunder egen- og sykemeldinger. Det er ikke gjort fratrukk for ferie, avspasering mv.

LÆRLINGER

Gjennom 2019 har vi hatt tre lærlinger i steinhuggerfaget, en i tømrerfaget og en i smedfaget. Smedlæreren tok fagbrevet våren 2019, hun ble også Norgesmester i smiing i svenneklassen. Tømrerlæreren tok fagbrevet i november 2019. Totalt tre lærlinger er i et pågående løp ved utgangen av 2019.

4 STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

SYKEFRAVÆR

Totalt sykefravær pr år i %					
2017	5,7	2018	7,1	2019	2,9

Sykefraværet har gått betydelig ned fra 2018 til 2019. Det er særlig de langvarige sykemeldingene som er redusert. Det jobbes planmessig med oppfølging i alle deler av organisasjonen i nært samarbeid med bedriftshelsetjenesten og arbeidslivssenteret.

LIKESTILLING

NDR arbeider målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering jf. aktivitetsplikten. Dette gjennom ulike tiltak i handlingsplan for likestilling og innarbeidede rutiner og system knyttet til rekrutteringsprosesser. I tillegg vises det til gjeldende IA-avtale som verktøy for et inkluderende og mangfoldig arbeidsliv.

NDR legger ved rekruttering vekt på å få en balansert kjønns- og aldersfordeling innenfor de ulike stillingsgruppene og utover det rekruttere bredt, også internasjonalt, noe som bidrar til et mangfoldig og utviklende arbeidsmiljø.

KJØNNSFORDELING

Kategori	Alle stillinger ¹⁾			Lederstillinger ²⁾			Lønn
	Andel kvinner (%)	Andel menn (%)	Antall (årsv.) ³⁾	Andel kvinner (%)	Andel menn (%)	Antall (årsv.)	
Måleenhet/År							Kvinner lønn i % av menns lønn
2018	47,5	52,5	56,6	25	75	4	98,9
2019	43,3	56,7	57,7	40	60	5	100,2

¹⁾ Det er tatt utgangspunkt i fast ansatte pr. 31.12.

²⁾ Ledere er definert som direktør og avdelingsdirektører jfr. NDRs delegasjonsreglement.

³⁾ Økning i faste årsverk fra 2018 til 2019 skyldes hovedsakelig vakanser pr. 31.12.18 som er besatt i 2019.

Kvinner har i snitt tilnærmet samme lønn som menn i 2019, med 0,2 prosentpoeng mer.

Lønnsforskjeller mellom kjønnene avhenger av ulike faktorer som arbeidsgiver i større eller mindre grad kan styre, bl.a. fokus på likelønn og oppfølging av dette, kjønns sammensetning i ulike stillingskategorier og ulik ansiennitet/ulike ansiennitetsopprykk i sentrale stillingskoder. De to sistnevnte faktorene vil variere og kunne slå begge veier fra år til år, avhengig av endringer i personalsammensetningen gjennom året.

SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

NDR sitt hovedansvar er å forvalte kulturhistoriske bygninger og nasjonalsymbol som Nidaros domkirke og Erkebispegården. Kulturdepartementet stiller i den forbindelse særskilte forventninger til NDRs arbeid knyttet til sikkerhet og beredskap. NDR ivaretar sitt ansvar gjennom planmessig og løpende drift, sikring, vedlikehold og restaurering. Alle bygg har brann- og innbruddssikring og adgangskontroll/overvåkning skjer gjennom låssystem, adgangskort og kameraer. NDR har døgnvakt gjennom egen driftsvaktordning og vaktelskap. I tillegg disponeres verktøy for varsling av samtlige ansatte på SMS/ mobiltelefon, via intranett, ved behov. Særskilte sikkerhetsrutiner er knyttet til riksregaliene som vurderes løpende av Riksregaliekomiteen. Disse har blitt samordnet og revidert, og ble vedtatt av styret 23.05.19.

Det har vært jobbet sikkerhetsmessig og skadeforebyggende gjennom hele året, både med planlagte og fortløpende tiltak. En større og helhetlig revidering av krise- og beredskaps-planverket er gjennomført i 2019. Med bakgrunn i den katastrofale brannen i Notre Dame, i april 2019, ble det og igangsatt en særskilt gjennomgang av NDRs interne rutiner samt felles rutiner opp mot våre samarbeidspartnere, med sikte på å ytterligere sikre oss mot en slik uønsket hendelse. Samtidig aktualiserte brannen viktigheten av vår nye plan for restverdiredning (RVR), en omfattende plan som ble slutført i oktober. Planen ble lagt frem for Norges brannmestre da disse var samlet i Trondheim høsten 2019.

Det er avholdt flere mindre praktiske beredskapsøvelser gjennom året som har gitt økt læring og grunnlag for forbedring. Politiet holder NDR løpende oppdatert mht. vurdering av risikobildet. ROS-analysen oversendes som vedlegg til årsrapporten.

FELLESFØRINGER**REALISERE REGJERINGENS INKLUDERINGSDUGNAD, OG UTVIKLE RUTINER OG ARBEIDSFORMER I PERSONALARBEIDET MED SIKTE PÅ Å NÅ MÅLENE FOR DUGNADEN**

Inkluderingsdugnaden for å få flere mennesker i arbeid, synliggjort gjennom et 5 % mål knyttet til nedsatt funksjonsevne eller hull i CV er innarbeidet som en del av NDRs rekrutteringsprosess. Vi har endret noe på utlysningstekst og oppdatert våre rutiner for hvordan vi vurderer søknader og CV-er.

NDR har meget lav turnover og det er derfor små endringer over tid. Det gjør det vanskelig å nå et 5 % mål. I perioder kan det være noe større turnover i små faste deltidsstillinger knyttet til formidling, da disse ofte bekles av studenter. NDR har i 2019 hatt 8 nye ansettelsler; to faste heltidsstillinger, fire faste deltidsstillinger og to midlertidige deltidsstillinger i prosjekt. Ingen av de nyansatte har nedsatt funksjonsevne eller hull i CV.

Vi ser at der det ville vært naturlig å rapportere inn ift dugnadsarbeidet, er ikke dette mulig ut fra de kravene som stilles for å kunne oppfylle definisjonen om hull i CV. Det er krevende for arbeidssøkere å oppfylle kravene. Flere av de vi ser på søknadslistene og kaller inn på intervju som har lengre arbeidsledige perioder, velger selv helt eller delvis å ta noen fag for å holde seg aktiv, og faller dermed utenfor «utenfor-definisjonen». Vårt inkluderingsarbeid omfatter også inkludering i en noe annen form en definisjonene gitt i inkluderingsdugnaden, herunder bl.a. samarbeidprosjekt med Kirkens Bymisjon om et lavterskeltilbud i steinhuggerverkstedet knyttet til gatesteinsbelysning, praksisplasser, utveksling og VTA-plass. I tillegg kommer arbeidet med å få medarbeidere til å stå lengre i arbeid og sørge for at andre som av ulike grunner er på vei ut fanges opp og inn igjen i arbeidslivet. Dette er et inkluderingsarbeid som ikke er iht. gitte definisjoner, men som sett i et helhetlig inkluderingsperspektiv gir både NDR og samfunnet for øvrig.

MOTVIRKE ARBEIDSLIVSKRIMINALITET VED OFFENTLIGE INNKJØP

Fellesføringen er knyttet til virksomhetens oppfølging av pliktene de er pålagt som oppdragsgivere gjennom lov om offentlige anskaffelser. Dette gjelder bl.a. krav til attest for skatt og avgift, krav til lønns- og arbeidsvilkår, kontroll med leverandørkjeden og bestemmelsen om begrensning i antall ledd i leverandørkjeden.

Som en relativt liten virksomhet benytter vi oss i størst mulig grad av mulighetene for kontraktsinngåelse gjennom statlige fellesavtaler. Der fellesavtaler ikke forefinnes gjennomføres anskaffelser basert på prisforespørsler/anbud iht. lov om offentlig anskaffelser, anbefalinger fra Difi's kompetansesenter for det offentlige arbeid med anskaffelser, eksterne rådgivere og interne retningslinjer/rutiner. Fellesføringen ivaretas i konkurransegrunnlag og kontrakter gjennom krav ift sosial dumping, attester og lærlinger.

Inngåtte kontrakter følges opp mht. å motvirke arbeidslivskriminalitet ved å gjennomføre risikovurderinger som en del av den løpende kontraktsoppfølgingen gjennom kontraktens levetid. Videre oppfølging og kontroll tilpasses det aktuelle risikonivå. Resultater fra oppfølging av inngåtte kontrakter tilsier ikke behov for å sette i gang tiltak.

REVISJON

Riksrevisjonen har revidert NDRs årsregnskap for 2018. Etter Riksrevisjonens mening gir NDRs årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2018 og av mellomværende med statskassen per 31. desember 2018, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Basert på revisjonen av årsregnskapet, er Riksrevisjonen ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten (ref. revisjonsberetning for 2018).

5 VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Av forhold i og utenfor virksomheten som kan innvirke på virksomhetens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt, står et forhold sentralt; å beholde den særskilte håndverks- kompetansen innenfor de kulturhistoriske restaureringsfagene som er samlet i NDR. For å kunne opprettholde og utvikle posisjonen som nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein er det avgjørende for NDR å beholde denne kompetansen. Det er økende nasjonal etterspørsel etter denne type kompetanse. Målet er å sikre et tilstrekkelig antall gode fagfolk for å bevare de kulturhistoriske håndverksfagene i et langsiktig perspektiv. Det er avgjørende for å kunne bevare den immaterielle kulturarven og sikre Norges mest betydelige kulturminner, Nidarosdomen og Erkebispegården. Med stadig flere medarbeidere som nærmer seg pensjonsalder og en bevisst satsing på lærlinger de siste årene, er målet å sikre etterveksten til våre håndverksfag på sikt.

Virksomheten har over år arbeidet med å sikre leveranse av riktig steinkvalitet til ulike behov og vi nærmer oss en løsning. Det tas sikte på åpning av et nytt brudd i løpet 2021. I mellomtiden klarer NDR å dekke sitt behov for stein.

Med en stadig eldre bygningsmasse står store vedlikeholdsprosjekter på agendaen i årene som kommer. Nåværende klimautvikling, med villere og våtere klima, gjør det også desto viktigere fremover å forberede bygninger på å «stå imot» denne belastningen.

I pilegrimssatsingens fremtidige arbeid står tilpasning av kapasitet og utvikling av infrastruktur sentralt. Likeså tydeliggjøring av pilegrimstilbudet og arbeidets organisering overfor både samarbeidspartnere og brukere. Nylig vedtatt langtidsplan for pilegrimsleden utfordrer både NDR, som koordinerende organ, og sentrale aktører i pilegrimsregionene mht kapasitet, kompetanse, økonomi, samarbeid og differensiering av ledene. Dette for å kunne håndtere veksten i aktiviteten på en bærekraftig måte.

5 VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

NDR registrerer at det økonomiske handlingsrommet minker år for år bl.a. som følge av ABE-reformen (avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen). Effektivisering gjennom økt digitalisering har over år gitt flere og kvalitativt bedre tjenester, men ikke nettobesparelse i kroner. En stadig større del av budsjettet brukes til å dekke faste løpende lønns- og driftsutgifter samtidig som store investeringsprosjekter dekkes over ordinær driftsramme. I tillegg er vi med et relativt stort inntektsbudsjett sårbare for svingninger når besøkstallet faller.

Med de utfordringer vi står ovenfor fremover er det særskilt viktig med kontinuerlig fokus på økt egeninntjening. Planer og tiltak for å øke inntektsgrunnlaget er under utarbeidelse og vil bli realisert i årene som kommer, i takt med hva de økonomiske rammer tillater. Ny belysning i Nidarosdomen bidrar til økt relevans og skaper nye muligheter gjennom tilgjengeliggjøring og formidling, også inntektsmessig. I søken etter nye og økte inntekter utfordres vi løpende på balansen mellom mengden eksterne oppdrag og interne oppgaver som skal løses på Nidaros domkirke og Erkebispegården, og på balansen mellom ønske om økt antall besøkende og slitasten dette medfører på nasjonale kulturminner.

2019 viste NDR som en meget vital og allsidig 150 års jublant med dyktige og engasjerte medarbeidere som evner å kombinere særskilte middelalder-håndverk som immateriell kulturarv, med moderne organisasjonsforvaltning og utviklingsfokus. Virksomheten har gjennomgående god måloppnåelse og et sterkt fokus på å ivareta samfunnsoppdraget på en kvalitetsmessig god måte, samtidig som det prioriteres stramt både faglig og økonomisk for å sikre helhetlig ivaretagelse på sikt. Dette er viktige kvaliteter å bygge videre på i det målrettede arbeidet inn imot 2030 og 1000 års jubileet for Norge som nasjon, med NDR som en sentral og aktiv medspiller.

LEDELSESKOMMENTARER ÅRSREGNSKAP 2019

FORMÅL

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) ble opprettet i 1869 og er underlagt Kulturdepartementet. NDR er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det fremgår av prinsippnotene til årsregnskapet. NDRs hovedmål er at Nidaros domkirke skal forvaltes i respekt for det formål den skal tjene, og både Nidaros domkirke og Erkebisppegården skal forvaltes i samsvar med sin kulturhistoriske betydning. Ved stortingsvedtak ble Nasjonalt pilegrimssenter fra 01.07.16 lagt inn under NDR.

Årsregnskapet utgjør del VI i årsrapporten til Kulturdepartementet.

BEKREFTELSE

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten. Årsregnskapet gir et dekkende bilde av NDRs disponible bevilgning, regnskapsførte utgifter og inntekter.

VURDERING AV VESENTLIG FORHOLD

I 2019 har NDR disponert en samlet tildeling på utgiftssiden med kr. 108 207 000 (post 01). Det ble i korrigeret tildeling 04.06.19 innarbeidet en særskilt tildeling med kr. 1 800 000 til utbedringer i utstillingene. I supplerende tildelingsbrev av 17.12.19 ble tildeling under post 01 økt med kr. 37 000 000 mot tilsvarende inntektskrav under post 01 Ymse inntekter.

For å kunne disponere tildelingen fullt ut har NDR et inntektskrav på til sammen kr. 61 165 000. Netto tildeling er ut fra dette kr. 47 042 000.

I tillegg forvalter NDR kr. 5 940 000 under post 71 tilskuddsbevilgning for å yte tilskudd til regionale pilegrimssentre.

I 2019 hadde NDR inntekter ut over inntektskravet på til sammen kr. 802 000.

Driftsutgifter kom på til sammen kr. 107 796 000, noe som gir en mindreutgift ift tildeling med kr. 411 000.

Det gjenstår etter dette et mindreforbruk på kr. 1 213 000, som er søkt overført til 2020.

Artskontorapporteringen viser at rapporterte utgifter til lønn, personalkostnader og sosiale utgifter beløper seg til kr. 46 332 000. Utbetalinger til drift beløper seg til kr. 61 464 000 og utbetalinger av tilskudd til regionale pilegrimssentre til kr. 5 940 000.

Av større ressurskrevende tiltak og prosesser som ble gjennomført i 2019 kan følgende trekkes frem:

- Videreføring av restaurering Kongeinngang, Nidaros domkirke.
- Videreføring av totalrehabilitering Artilleribygge.
- Videreføring av arbeidet med ny innvendig belysning Nidaros domkirke.
- Fortsettelse av arbeidet med å få innpass i større langsiktige restaureringsoppdrag.
- Arrangør av europeisk steinhuggerfestival.
- Ferdigstilling av ny langtidsplan for pilegrimsatsingen.
- Ferdigstilling av ny digital plattform for pilegrimsleden.
- Gjennomføring av et bredt antall arrangementer og prosjekter ifm NDRs 150 års jubileum.
- Totalrevidering av internkontrollhåndbok med særskilt fokus på planverk knyttet til kriseberedskap.
- Internasjonal søknad fremmet til UNESCO på vegne av bygghytter i flere land, inkl. Norge med NDRs bygghytte, om å bli innskrevet på listen over god bevaringspraksis av immateriell kulturarv.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr. 31.12.19 kr. 2 387 493. Oppstillingen av artskontorapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

TILLEGGSSOPPLYSNINGER

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for NDR. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2020.

Trondheim, februar 2020

Anne Kathrine Slungård
Styreleder

Bjørgvin Thorsteinsson
Direktør

PRINSIPPNOTE TIL ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskap for NDR er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er iht. krav i bestemmelsene punkt 3.4, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av 17. desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet skal følge kalenderåret (ettårsprinsippet)
- Regnskapet skal inneholde alle utgifter og inntekter for regnskapsåret (fullstendighetsprinsippet)
- Regnskapet skal utarbeides i tråd med kontantprinsippet
- Utgifter og inntekter skal føres opp i regnskapet med brutto beløp (brutto-prinsippet)

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet.

NDR er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

BEVILGNINGSRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

ARTSKONTORRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall NDR har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. NDR har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

OPPSTILLING AV RAPPORTER

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2019

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2019	Merutgift (-) og mindretgift
0327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider mv.	01	Driftsutgifter	A, B	108 207 000	107 796 128	410 872
0327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider mv.	71	Tilskudd til regionale pilgrimssentre	A, B	5 940 000	5 940 000	0
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter		0	972 901	
<i>Sum utgiftsført</i>					114 147 000	114 709 029	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2019	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider mv.	01	Ymse inntekter		57 169 000	56 401 684	-767 316
3327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider mv.	02	Leieinntekter mv.		3 996 000	5 565 345	1 569 345
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse inntekter		0	114 542	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeids-giveravgift		0	5 764 339	
<i>Sum inntektsført</i>					61 165 000	67 845 911	
<i>Netto rapportert til bevilgningsregnskapet</i>						46 863 118	
Kapitalkontoer							
60053301	Norges Bank KK / innbetalinger					72 212 124	
60053302	Norges Bank KK / utbetalinger					-121 202 168	
703884	Endring i mellomværende med statskassen					2 126 926	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
					31.12.2019	31.12.2018	Endring
703884	Mellomværende med statskassen				2 387 493	260 567	2 126 926

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0327 01	1 647	106 560	108 207
0327 71	0	5 940	5 940

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-) / mindreutgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-) / mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Ondisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparing(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0327 01/3327 01+02		411 000		411 000	802 000			1 213 000	5 410 000	1 213 000

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

NDR har fullmakt til å overskride bevilgningen under kap 0327 mot tilsvarende merinntekter under kap 3327, postene 01 og 02.

Mulig overførbart beløp

Mindreforbruk for NDR under kap 0327, post 01/kap 3327, postene 01 og 02, utgjør kr. 1 213 000. Dette beløpet er lavere enn grensen for maksimalt overførbart beløp (5% av bevilgningen på kr. 108 207 000 utgjør kr. 5 410 000).

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2019

	Note	2019	2018
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	22 098 643	2 375 000
Salgs- og leieinntekter	1	39 868 386	34 085 994
Andre inntekter	1	0	0
<i>Sum inntekter fra drift</i>		61 967 030	36 460 994
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	46 332 247	44 439 550
Andre utbetalinger til drift	3	61 463 692	36 671 784
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		107 795 940	81 111 334
Netto rapporterte driftsutgifter		45 828 910	44 650 340
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer		0	0
Utbetaling til kjøp av aksjer		0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	188	13
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		188	13
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		188	13
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	5 940 000	5 800 000
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		5 940 000	5 800 000
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivs forsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		114 542	127 726
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		5 764 339	5 451 321
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		972 901	1 098 791
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-4 905 980	-4 480 256
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		46 863 118	45 970 096

Oversikt over mellomværende med statskassen

	2019	2018
Eiendeler og gjeld		
Fordringer	0	31 510
Kontanter	334 268	316 740
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-1 544 828	-1 483 280
Skyldige offentlige avgifter	3 598 628	1 452 404
Annen gjeld	-574	-56 806
Sum mellomværende med statskassen	8	260 567

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum inntekter fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater	21 781 696	300 000
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	100 947	2 075 000
Tilskudd fra næringsliv og private	216 000	0
Sum inntekter fra tilskudd og overføringer	22 098 643	2 375 000
<i>Salgs- og leieinntekter</i>		
Salgsinntekt varer, avgiftspliktig	4 049 379	4 259 255
Billettsalg, avgiftspliktig	19 528 542	18 594 969
Salgsinntekt tjenester, avgiftspliktig	1 459 281	1 560 004
Restaureringsoppdrag, avgiftspliktig	3 406 120	1 977 031
Verkstedsoppdrag, avgiftspliktig	0	1 520
Salgsinntekt varer, avgiftsfri	2 654 337	1 661 953
Arkivavgift, avgiftsfri	3 000	0
Billettsalg, avgiftsfri	1 000	0
Konsertbilletter, avgiftsfri	416 460	644 950
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	161 422	127 258
Inntekter fra salg av oppdrag, avgiftsfri	0	3 650
Tilfeldige inntekter (post 01, 02)	2 600 000	0
Leieinntekt fast eiendom, avgiftspliktig	1 160 314	1 198 504
Leieinntekt fast eiendom, unntatt avgiftsplikt	2 052 607	2 028 147
Leieinntekter repr.lokaler, møterom mv, avgiftspliktig	1 287 989	1 354 717
Leieinntekter repr.lokaler, møterom mv, unntatt avgiftsplikt	1 017 912	591 710
Annen leieinntekt	70 024	82 325
Sum salgs- og leieinntekter	39 868 386	34 085 994
<i>Andre inntekter</i>		
Sum andre inntekter	0	0
Sum inntekter fra drift	61 967 030	36 460 994

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2019	31.12.2018
Lønn	36 580 502	35 907 031
Arbeidsgiveravgift	5 764 339	5 451 321
Pensjonsutgifter*	3 945 318	3 897 829
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-764 443	-1 859 602
Andre ytelser	806 531	1 042 970
Sum utbetalinger til lønn	46 332 247	44 439 550
Antall utførte årsverk: **	66,3	72,9

* Nærmere om pensjonskostnader:

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2019 er 14,0 prosent. Premiesatsen for 2018 var 14,0 prosent.

**Årsverk rapportert i 2019 er i henhold til PM-2019-13: Definisjon av utførte årsverk. Det er i 2019 gjort fratrukk for fravær som er søkt/godkjent av arbeidsgiver, herunder egen- og sykemeldinger. Det er ikke gjort fratrukk for ferie, avspasering mv.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2019	31.12.2018
Husleie	5 284 134	4 942 781
Vedlikehold egne bygg og anlegg	26 193 534	6 325 409
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	7 759 823	5 965 889
Driftsmateriale	525 038	470 500
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	27 476	9 769
Mindre utstyrsanskaffelser	2 587 931	1 312 313
Leie av maskiner, inventar og lignende	955 421	869 051
Drift av transportmidler	137 197	83 256
Datakommunikasjon, telefon og porto	1 019 355	1 434 855
Kjøp av konsulent tjenester *	443 412	
Kjøp av fremmede tjenester *	8 380 910	7 838 520
Varekostnad (videresalg)	3 018 930	2 959 202
Markedsføring/profilering	858 276	1 222 066
Reiser og diett	1 295 306	1 124 931
Kurs, seminar mv.	1 517 285	945 106
Medlemskontingenter	240 743	148 805
Øvrige driftsutgifter	1 218 921	1 019 332
Sum andre utbetalinger til drift	61 463 692	36 671 784

* Fra og med 2019 presenteres konsulent tjenester og andre fremmede tjenester separat. I sammenligningstallene for 2018 er kjøp av fremmede tjenester presentert samlet på notelinjen kjøp av fremmede tjenester.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	188	13
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	188	13

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2019	31.12.2018
Tilskudd Regionale pilegrimssentre	5 940 000	5 800 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	5 940 000	5 800 000

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

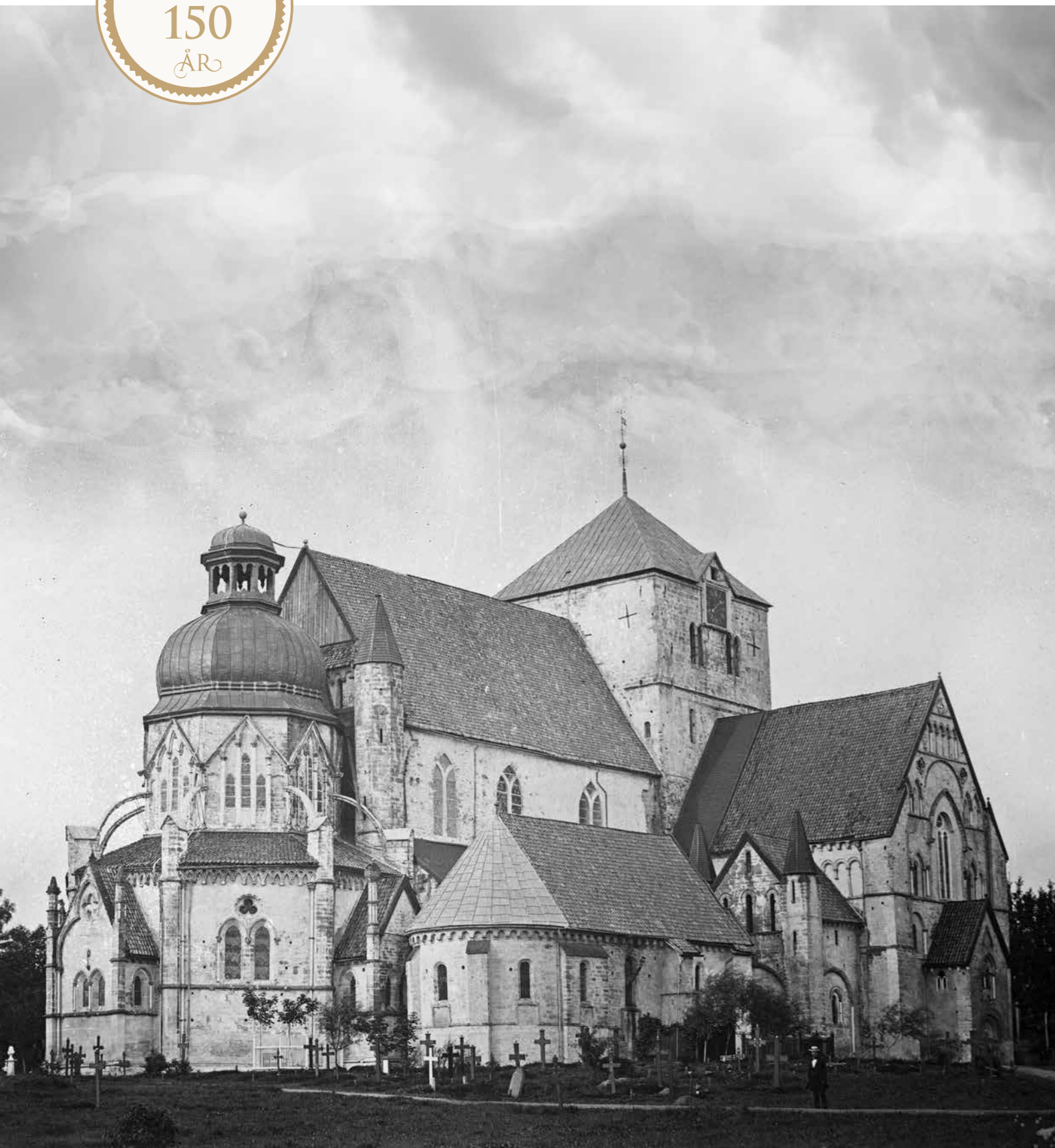
Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2019 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2019 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	367 465	0	367 465
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	334 268	334 268	0
Sum	701 733	334 268	367 465
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	217	0	217
Skyldig skattetrekk	-1 544 828	-1 544 828	0
Skyldige offentlige avgifter	3 552 362	3 598 628	-46 266
Annen kortsiktig gjeld	-1 663 639	-574	-1 663 065
Sum	344 112	2 053 225	-1 709 113
Sum	1 045 845	2 387 493	-1 341 648

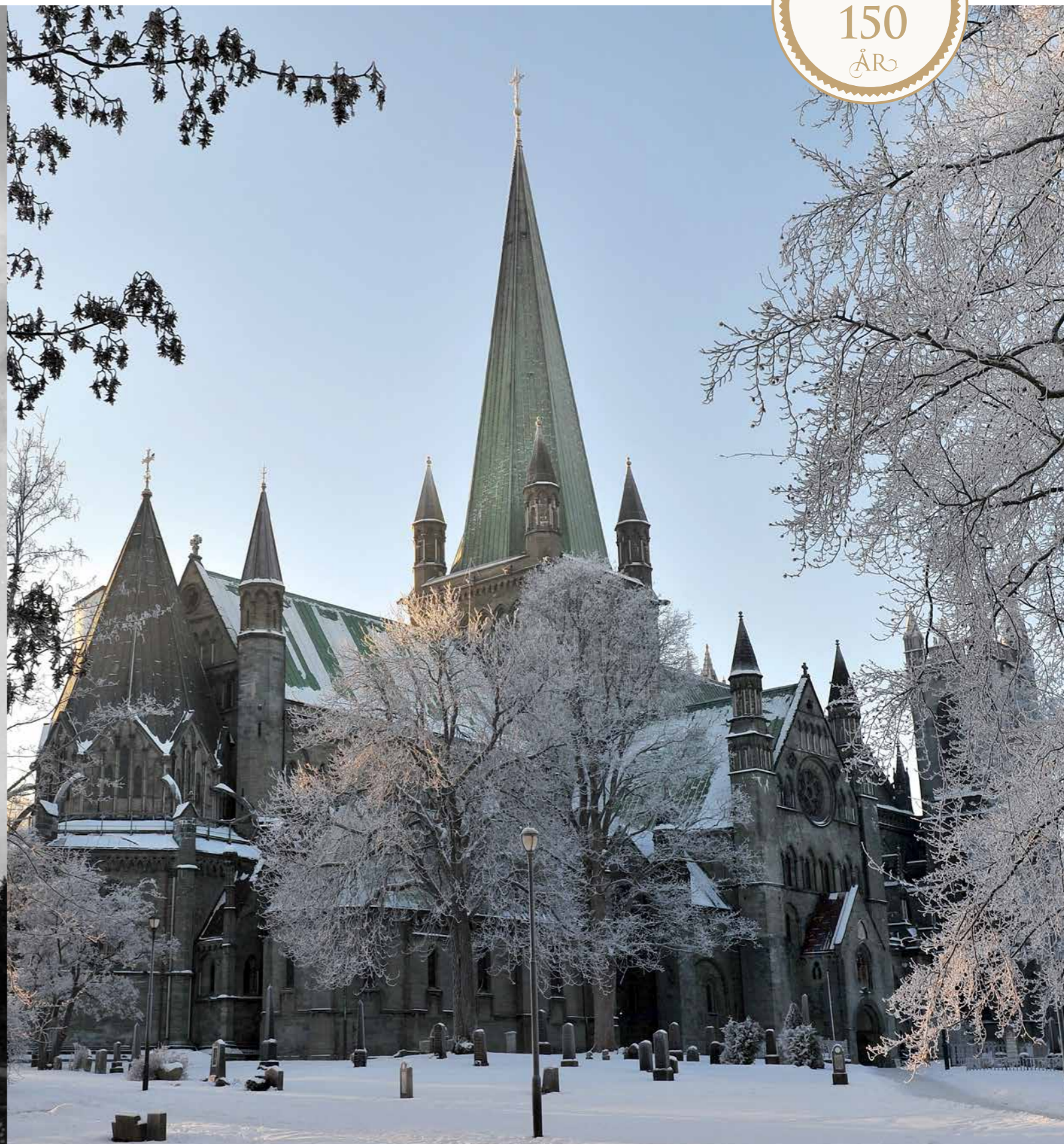
Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

Aksjer	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balansført egenkapital i selskapet	Balansført verdi i regnskap
Balansført verdi 31.12.2019							0

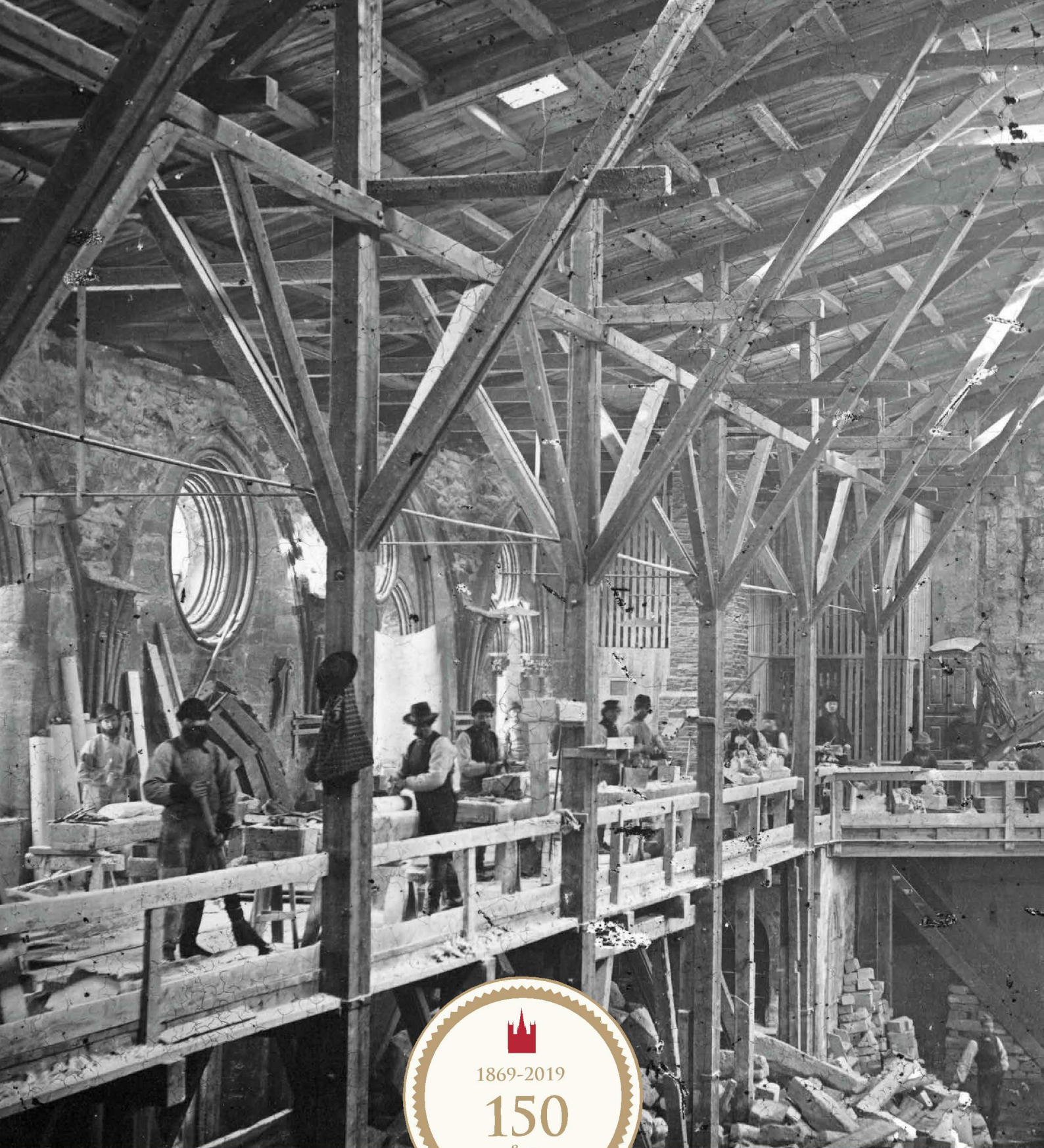

Domkirken sett fra nordøst, 1872.

Domkirken sett fra nordøst i dag.

ÅRSRAPPORT 2019

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider

Riksrevisjonen

Vår saksbehandler
Tom Gisle Grøndahl 21540976
Vår dato
20.04.2020 Vår referanse
Deres dato 2019/00739-6
Deres referanse

NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER
Bispegata 11
7012 TRONDHEIM

Revisjon av årsregnskapet for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider 2019

Vedlagt følger revisjonsberetningen for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider årsregnskap for 2019.

Riksrevisjonen har revidert virksomhetens regnskap i samsvar med lov og instruks om Riksrevisjonen og internasjonale standarder for offentlig revisjon.

Offentliggjøring av revisjonsberetning

Revisjonsberetningen er Riksrevisjonens konklusjon på gjennomført finansiell revisjon. Denne revisjonen omfattes ikke av bestemmelsen om utsatt offentlighet i lov om Riksrevisjonen § 18 2. ledd.

Riksrevisjonen vil derfor oppfordre til at revisjonsberetningen publiseres sammen med årsregnskapet.

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Harald Haugen
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur.

Kopi til: KULTURDEPARTEMENTET

NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER
Org. nr.: 938966397

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Nidaros domkirkes restaureringsarbeiders årsregnskap for 2019. Årsregnskapet består av ledelseskomentarer og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2019.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 46 863 118 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening gir Nidaros domkirkes restaureringsarbeiders årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2019 og kapitalposter pr 31. desember 2019, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI 2000–2899). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 130 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen.

Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsens, styrets og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen og styret er ansvarlige for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen og styret er også ansvarlige for å etablere den interne kontrollen som de mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ledelsen, det overordnede departementet og styret har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten

Vi kommuniserer med ledelsen og styret, blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen, og informerer det overordnede departementet om dette.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen og styret, og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 20.04.2020

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Harald Haugen
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur